

14/351/2013.

A Magyar Nemzeti Levéltár 2013. évi munkaterve

Budapest, 2013.

Vezetői összefoglaló	4
Működési feltételek	6
1. Költségvetési, pénzügyi feltételek.....	6
2. Személyi feltételek	7
3. Elhelyezési viszonyok	8
4. Technikai feltételek	11
Szakmai tevékenység	12
I. Az illetékességi terület felügyelete	12
II. Állománygyarapítás	14
1. Iratátvétel.....	14
2. Iratbecslés, iratvásárlás, ajándékozás, letét, védettség	16
III. Állományvédelem	17
1. Általános tevékenység.....	17
2. Állományellenőrzés.....	18
3. Biztonsági másolatok készítése (mikrofilmezés, digitalizálás).....	18
4. Dobozolás, savmentes palliumba helyezés	20
5. Konzerválás, restaurálás	21
6. Állományvédelmi könyvkötés.....	22
7. Fertőtlenítés	22
IV. Levéltári anyag nyilvántartása	23
1. Elektronikus nyilvántartások	23
2. Manuálisan vezetett nyilvántartások	26
V. Rendszerezés, rendezés	26
1. Alapszintű rendezés.....	26
2. Középszintű rendezés	27
3. Darabszintű rendezés.....	29
4. Ellenőrző, kiegészítő rendezés	30
5. Raktári rendezés (mintaállványozás, jelzetelés, átrendezés).....	32
VI. Selejtezés.....	34
VII. Segédletkészítés	35
1. Lajstrom, darabszintű jegyzék, mutató, napirendi jegyzék.....	36
2. Adatbázisépítés.....	37
VIII. Kutató- és ügyfélszolgálat	39
IX. Tudományos munka, konferencia, kiadványkészítés, kiadói tevékenység.....	40
X. Közművelődés, oktatás segítése, PR-tevékenység	43
1. Infrastrukturális adottságok	44
2. A 2013. évi közművelődési tevékenység keretei és forrásai.....	45
3. Az Országos Levéltár közművelődési feladatai 2013-ban	45
4. A megyei levéltárak közművelődési munkája	47
Kiállítások	47
Levéltárak Éjszakája	47
Közművelődési rendezvények.....	47
A levéltárak részvétele az iskolai és az iskolán kívüli oktatásban	48
Intézményi reklám.....	49
XI. Könyvtári munka.....	49
XII. Anyakönyvi másodpéldányok kezelése	50
XIII. Nemzetközi kapcsolatok.....	50
1. Az Országos Levéltár nemzetközi kapcsolatai.....	50
EC szervezetek (EBNA, EAG, DLM)	51
Nemzetközi projektekben való részvétel.....	51

WWI projekt.....	52
ICT PSP, FP7C11	52
Nemzetközi Levéltári Tanács (ICA)	52
Kétoldalú nemzetközi kapcsolatok.....	53
Egyéb feladatok.....	53
2. A megyei tagintézmények nemzetközi kapcsolatai.....	53
Informális kapcsolatok	53
Konferenciák lebonyolítása, tudományos előadások	54
Szakmai együttműködés, digitalizálás, adatbázisépítés nemzetközi kapcsolatok keretein belül a megyei tagintézményekben	54
Hungarica-kutatás a megyei tagintézményekben	54
Közművelődési tevékenység (kiállítások, kiadványok) a megyei tagintézményekben	55
XIV. Vezetés, ügyvitel, képzés, továbbképzés	55
1. Vezetés	55
2. Ügyvitel	55
3 Képzés, továbbképzés	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Vezetői összefoglaló

A 2013. év legfontosabb feladata, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) szervezeti struktúráját és működésének alapjait kialakítsuk.

A 2012. október 1-jén bekövetkezett jogszabályváltozás nyomán felálló új intézményben 2012 utolsó negyedévében a legalapvetőbb gazdasági döntések meghozatalára és feladatok lebonyolítására kerülhetett sor. A 2012. év arra volt elég, hogy az intézmény vezetése a megyei levéltárak működésének alapjait megismerhesse, felmérje a működési feltételeket. 2013-ban tudjuk elkezdni a szakmai előírások egységesítését, a munkafolyamatok áttekintését és a módszertani munka elveinek a kialakítását.

A 2013. év legnagyobb kihívása az e-Levéltári európai uniós projekt lezárása, amely eredményeképpen 2014-re teljesen meg kell változtatni a korábbiakban folytatott nyilvántartási és archiválási gyakorlatunkat. Különös odafigyelést igényel, hogy a program a Magyar Országos Levéltárban indult el, de a szervezeti változás miatt a megyei levéltáraknak is aktívan részt kell venni benne.

A szakmai munka végzéséhez az egyik legalapvetőbb követelmény a megfelelő őrzési és munkakörülmények megteremtése. A 2013-as év költségvetési támogatása lehetőséget ad arra, hogy a legsürgetőbb problémákat megoldjuk. Az épületfejlesztések tekintetében a Fejér megyei levéltári beruházás befejezésére a forrásrendelkezésre áll, esély mutatkozik a Pest megyei levéltárápület még üresen álló szárnyának berendezésére is. Megoldást kell találni az eddigi épületéből kiköltöző makói fióklevéltár elhelyezésére. Az Országos Levéltár épületeinek energiahatékonyságát KEOP pályázat keretében igyekszünk javítani.

Az MNL költségvetése a 2012. évhez viszonyítva emelkedik. A megyei levéltárak tekintetében ez 2 285 mFt-ot jelent, de a jelentős bevételi kötelezettség (85 mFt) teljesülésére nincs garancia. Az Országos Levéltár költségvetési helyzete nem változik. Az új intézmény működését az integráció költségeire kapott 120 millió Ft segíti. Ennek következtében takarékos gazdálkodásra van szükség. A kiadásokra való komoly odafigyelést feltételezve, a megyei tagintézmények működése biztosított 2013-ban. Ebben az évben is nagy szerep jut a pályázatokon való aktív részvételnek, mivel bizonyos feladatok elvégzése csak a pályázatokon elnyert összegekből finanszírozható. Az MNL Országos Levéltárával együtt a személyi állomány létszáma a 2012. évi 677-ről 704 főre emelkedik, de a múlt év végén és ez év elején hozott kormányhatározatok következtében még nem látható világosan, hogy mekkora lesz a tényleges létszám. Egy-két átlagosnál jóval nagyobb létszámú levéltárban azonban valószínűleg nem lehet tartani az eddigi létszámot. Beruházásokra, komolyabb felújításokra előreláthatóan nem lesz költségvetési fedezet, így a legtöbb intézményben már évek óta meglévő jogos felújítási igényeket legnagyobb részt nem lehet kielégíteni. Ugyanakkor fontos, hogy pl. néhány levéltárápület súlyos érintésvédelmi hiányosságait — a levéltári anyag és a dolgozók védelme érdekében — felszámolják. A tagintézmények többségében elavultak, korszerűsítésre, cserére szorulóak az info-kommunikációs eszközök.

Lényeges, hogy 2013. I. negyedévében elkészüljenek és hatályba lépjenek a tagintézmények működésének kereteit meghatározó ügyrendek és az új munkaköri leírások, továbbá hogy megtörténjen az egységes kutatótermi és szolgáltatási díjszabási szabályzatok kidolgozása és hatályba léptetése.

Kiemelt szakmai feladat a rendezetlen vagy csak alapszinten rendezett levéltári fondok közép-szintre rendezése és a rendezésre kerülő iratanyagban található nem maradandó értékű iratok selejtezése. Ennek ellenére érdemi selejtezést több levéltár egyelőre nem tervezett. Hasonló-

képpen fontos az illetékességi körbe tartozó szervek egységes szempontú felülvizsgálása, az illetékességi körbe tartozó szervek iratkezelésének ellenőrzése, az iratátvételek szakszerű végzése (valóban csak levéltári értékhatár feletti szervektől, valóban csak nem selejtezhető iratanyagokat vegyenek át), a levéltári anyag nyilvántartásainak, különösen az e-Archivumnak naprakész állapotba hozása (egyes levéltárakban ez igen nagy munkát jelent) és a tervezett új elektronikus nyilvántartási rendszer (ScopeArchiv) bevezetésének előkészítése, az adatbázisok építése és a digitalizálás folytatása. Európai uniós pályázati forrás lehetővé teszi, hogy a megyei levéltárakban működő adatbázisokhoz egységes hozzáférést biztosítsunk és a megyei levéltárakban és az Országos Levéltárban is nagy mennyiségben folytatott digitalizálási munkákat egységes elvek szerint végezzük.

Az év első felében a szakfelügyelet közreműködésével végre kell hajtani a jogszabályban előírt raktárminősítést. A további állományvédelmi feladatok (az iratanyag savmentes dobozokba helyezése, restaurálás, restauráltatás) végzésének mértékét alapvetően meghatározza az NKA pályázatok eredményessége.

A szolgáltató levéltár ismérve, hogy a társadalom minél szélesebb rétegeinek igényeit kielégítse. Ez indokolja a kutató- és ügyfélszolgálat szakszerű és hatékony ellátását, a tudományos, a közművelődési és oktatást segítő tevékenység (kiadványok készítése, konferenciák szervezése, levéltári órák tartása stb.) eredményes folytatását, a PR-lehetőségek kihasználását. (Ezen a területen is jórészt a pályázatok sikerességének függvénye a célok elérése. Több levéltár EU-s pályázaton elnyert forrásból az eddiginél sokkal nagyobb lehetőségekhez jutott levéltár-pedagógiai tevékenységének minőségi fejlesztésére.) Kulcsszerepet játszik mindebben a honlap, amelynek formai és tartalmi fejlesztése állandó feladat. Kiemelkedő jelentősége van — többnyire a társintézményekkel együttműködésben — megrendezni tervezett tudományos konferenciáknak, levéltári napoknak és az országos keretekben szervezett programokhoz csatlakozásnak. A Nyitott levéltárak programra 2013-ban is komoly támogatást biztosít az NKA, így a levéltárak közművelődési programjai nagyrészt ezt állítják a középpontba.

A különböző pályázati források kihasználásában a levéltárak az utóbbi években egyre eredményesebbek, ez a 2013-as év fontos feladata is, hogy a szakmai programjaink támogatására külső forrásokat is be tudjunk vonni.

Örömteli tény, hogy több tagintézmény munkatársai előtt nyílik lehetőség képzésre és továbbképzésre (felsőfokú tanulmányok, doktori iskola, szakképzés). Néhány levéltár munkatársai jelentős részének továbbképzését TÁMOP-pályázaton elnyert forrás fedezi.

A Magyar Nemzeti Levéltár jelentős részt vállal a valamennyi levéltárat érintő szakmai munkában: a Levéltári Kollégium működtetésében, a Magyar Levéltárosok Egyesületében; munkatársai fontos szerepet játszanak a szakmai képzés különböző formáinak (egyetemi oktatás, belső szakmai képzés) szervezésében és kivitelezésében. Több munkatársunk vesz részt különböző tudományos egyesületek munkájában, nem intézményi szakfolyóiratok (Levéltári Szemle, Urbs. Várostörténeti Évkönyv, Fons, Lymbus) szerkesztésében.

A létrejött új intézmény stratégiai feladata a nemzetközi kapcsolatok erősítése. Az Országos Levéltár meglévő kapcsolatrendszeréhez hozzá kívánjuk illeszteni a megyei levéltárak kétoldalú kapcsolatrendszerét és ezzel Magyarország legnagyobb közgyűjteményéhez méltó súlyal tudunk szerepelni nemzetközi szinten is.

Működési feltételek

1. Költségvetési, pénzügyi feltételek

Az Országos Levéltár költségvetése 2013. évre a Magyar Nemzeti Levéltár költségvetésében külön soron jelenik meg. Mind a bevételi, mind pedig a kiadási keretszámok azonosak az elmúlt évi adatokkal. 720.900 e Ft a bevételi és a kiadási előirányzat összege. A bevételek közel 7 %-a a saját bevétel, a többi költségvetési támogatás. A kiadások 94 %-a személyi juttatás + közterhek, 4 % a dologi kiadás, 2 % felhalmozási (beruházás, felújítás) kiadás nagysága. Az eredeti előirányzatban biztosított dologi kiadás az I. negyedévi működési költségek finanszírozására elegendő. A saját bevételeket 2012. évben sem sikerült a tervezett összegben realizálni, ennek oka, hogy bevételszerző lehetőségünk rendkívül korlátozott a ténylegesen realizálható bevétel az eredeti előirányzat 75-80 %-a. A működés biztosítása, a likviditás fenntartása továbbra is szoros, átgondolt gazdálkodás mellett biztosítható. 2013. évben az MNL-ben folytatja munkáját, a 2012. szeptember 1-től kirendelt költségvetési főfelügyelő, a költségvetési-gazdasági jellegű kérdésekben az egyeztetés folyamatosan megtörténik.

Az integráció miatt forrás biztosítására 2012. évben nem került sor, a 2013. évi eredeti előirányzatban "levéltár" jogcímen 100 m Ft, míg "igazgatási többletfeladatok" ellátása jogcímen 20 m Ft többletforrás biztosítására került sor. Az előirányzatok személyi juttatásokra és azok közterhei finanszírozására használhatók fel. Ezen forrás terhére tervezzük 2013. év során munkatársak alkalmazását, akik feladata az integrációból adódó többlet feladatok ellátásban való részvétel, így alkalmazunk részmunkaidőben jogász munkatársat, a gazdasági hivatalba pénzügyi előadó, könyvelő, munkaügyi előadó felvételét tervezzük. A műszaki főosztályra is szükséges munkatárs felvétele, a jelenlegi létszámmal a feladat nem látható el. A nagy számú több száz pályázatból adódóan egy munkatárs felvételére került sor 2013. évben. Több megyei levéltárban nem biztosított a gazdasági feladatok ellátása, így ezeket a munkatársakat is ebből forrásból finanszírozzuk. Ugyancsak a megyei levéltáraknál szükséges az informatikai feladatok ellátása, ahol ez nem volt megoldott, valamint sok esetben a takarítási feladatot külső vállalkozó látta el, saját munkatárs alkalmazása esetén jelentős költséget takaríthatunk meg. A levéltári feladatok ellátása érdekében is szükségessé válik munkatársak felvétele 2013. év során.

A megyei tagintézmények 2013. évi költségvetése — takarékos gazdálkodást feltételezve — alapvetően biztosítja a rendeltetésszerű működést. Mindegyik tagintézmény jelentős mértékben rá van utalva a pályázatokon megszerezhető forrásokra, mert a költségvetés nem ad módot állományvédelmi, tudományos, közművelődési, oktatást segítő és szakkönyvtár gyarapítási feladatok finanszírozására. Elsősorban az NKA, TÁMOP és TIOP pályázatokban vesznek részt a tagintézmények. Nyertes pályázatból eredően a Baranya megyei tagintézmény 42,7 mFt-ot költhet iskolabarát fejlesztésekre, ugyanazon célokra a Veszprém megyei tagintézmény 16 mFt-ot használhat fel 2013-ban. A Nógrád megyei tagintézmény is remélheti a TIOP támogatás folyósítását.

A megyei tagintézményeket befogadó állami és önkormányzati tulajdonú épületekért, épületrészekért 2013-ban már nem kell bérleti díjat fizetni a 2012. évi törvényhozási intézkedést követően. Ez több levéltár költségkerete számára jelent könnyítést.

A megyei levéltárak költségvetése 2013-ban az alábbiak szerint alakul:

2013. évi költségvetés összesítő

adatok e Ft-ban

dologi kiadás

Baranya megye	28 000
BAZ megye	23 000
Bács-Kiskun megye	16 164
Békés megye	16 603
Csongrád megye	34 000
Fejér megye	34 000
GY-M-S megye Győr	10 500
GY-M-S megye Sopron	9 951
Hajdú-Bihar megye	22 761
Heves megye	15 802
Jász-Nagykun-Szolnok megye	18 000
Komárom-Esztergom megye	21 000
Nógrád megye	18 211
Pest megye	32 000
Somogy megye	29 169
Szabolcs-Szatmár_Bereg megye	16 500
Tolna megye	14 000
Veszprém megye	26 000
Zala megye	15 000
megyék összesen	400 661

A Vas Megyei Levéltárral az egyeztetés még nem zárult le.

2. Személyi feltételek

Az Országos Levéltár létszámkerete 2013. évre 210 fő. A 2012. október 1-én megtörtént integráció jelentős többletfeladatot jelent az Országos Levéltár munkatársai számára. 2012. évben a létszámbővítésre nem volt fedezet, a 2011. évben elkezdett és 2012. évben bejeződött létszámleépítés eredményeként az Országos Levéltár létszáma jelentősen lecsökkent. A létszámcsökkenés érintette a Gazdasági Hivatalt is. A korábbi években a gazdasági szakmai feladatot ellátó munkatársak számát folyamatosan csökkentettük (pénzügy-számvitel-munkaügy-műszak), így az integrációval járó feladatokat az elmúlt évben, és 2013. év elején ezzel a vál-

tozatlan nagyságú, igen alacsony létszámmal kellett elvégezni. Mivel a 2013. évi intézményi költségvetésben a feladatok ellátása miatt az előirányzat biztosított, így a munkatársak számának növelésére 2013. I. negyedévében lehetőség nyílik, a személyi feltételek a többletfeladatok ellátására várhatóan biztosítottak lesznek. A levéltári szakmai létszám növelése bizonyos területeken (főként az elektronikus iratok kezeléséhez kapcsolódóan) szintén szükséges. 2013. évben több munkatársunk nyelvi és egyéb szakmai jellegű képzését tudjuk támogatni, mivel az Országos Levéltár eredményesen pályázott TÁMOP képzésekre.

Az MNL megyei levéltárai a munkatervük készítésének időszakában (2012. november végén, december elején) az akkori engedélyezett/betöltött álláshelyeikkel számoltak. Ez valamivel több volt, mint a 2012. végi 453 fős létszám.

Jelen összefoglaló készítésekor már ismerjük a 2013. évi létszámokat. Összesen 479 státus áll rendelkezésre (5,5%-os növekedés), ami azt jelenti, hogy a 20 tagintézményre átlagban 24 fős létszám esik.

Az egyes tagintézmények végleges létszámának kialakítása során figyelembe kell venni az adott személyi ellátottság milyenségét. Több helyen (Békés, BAZ, Komárom–Esztergom, Nógrád) nincs informatikus (rendszergazda), néhol (pl. BAZ) nincs gazdasági ügyintéző. A legtöbb tagintézmény újabb státusokat szeretne, mert a korábbi időszakban komoly létszámvesztést szenvedett el. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a vonatkozó törvény, valamint az 1700/2012. (XII. 29.) és az 1007/2013. (I. 10.) kormányhatározatok előírják, hogy: 1. 2013. július 1-jétől vagy nyugdíj vagy fizetés (megbízási díj) jár, tehát nyugdíjat kapó személy nem alkalmazható, és a nyugdíjba vonuló álláshelye nem tölthető be, azt meg kell szüntetni, 2. a három hónapnál régebbtől üres állásokat meg kell szüntetni, 3. a tagintézmény létszámához képest — a különösen indokolt esetek kivételével — a vezetők aránya a 10%-ot, a funkcionális munkakört betöltők aránya pedig a 15%-ot nem haladhatja meg. Ennek következtében a létszámok és a létszám-összetételek változhatnak. Feltétlenül érvényesíteni szükséges azt, hogy a legrosszabb személyi kondíciókkal rendelkező levéltárak helyzete lehetőleg javuljon.

Informatikusra (rendszergazdára) és gazdasági ügyintézőre valamennyi tagintézményben szükség van. Előbbiek az informatika széleskörű alkalmazása és az e-Levéltár projekt előrehaladása, utóbbiak a pénzügyek helyi kezelése miatt nélkülözhetetlenek. E területeken a fennálló problémákat 2013-ban meg kell oldani.

Több megyei tagintézmény tervezi, hogy közfoglalkoztatottakat is igénybe vesz feladatainak végzéséhez.

2013-ban több megyei levéltár-igazgató vezetői megbízása lejár, pályázatok kiírására van szükség.

3. Elhelyezési viszonyok

Az Országos Levéltár jelenleg 4 épületben működik. Az elmúlt évek szűkös költségvetési kerete nem biztosított fedezetet az elmaradt és szükséges műszaki jellegű munkák elvégzésére, sok esetben az állagmegóvás feladatainak sem tudunk eleget tenni, mivel a csoportos létszámléépítés jelentősen érintette a műszaki főosztályt. A likviditási problémák miatt a karbantartási szerződések egy részét is meg kellett szüntetnünk. A klímák működtetését sem tudtuk fedezet hiányában rendszeres működtetni. A 2013. évre biztosított felhalmozási jellegű előirányzat összesen 14.800 e Ft, amelyből, az előzetes felmérések alapján a következő feladatok elvégzése a legfontosabb:

- Lángliliom utcai épületben üzemelő gázkazán cseréje, a légtechnikai és fűtési rendszer javításai, átalakítási munkálatai, terveink szerint KEOP pályázaton is indulnánk.
- Hess András téri és Bécsi kapu téri épület fa, illetve fém raktárablakainak felújítása részleges cseréje
- Hess András téri épület teljes fűtési rendszerének leválasztása, termosztatikus szelepek beszerelése, radiátorcserék
- A Bécsi kapu téri épületben a hátsó támfal felújítása

Az intézmények összevonásával felmerült további területigényünk is, ideális lenne a Budai Várban, a főépületünk mellett elhelyezkedő volt Magyar Villamos MűvekTeherelosztó épületének levéltári célokra történő hasznosítása, az erre vonatkozó egyeztetések még folyamatban vannak.

Az MNL 20 megyei levéltára 41 településen 69 telephellyel rendelkezik. Mindössze két tagintézmény (Heves, Jász–Nagykun–Szolnok) működik egy épületben és öt (Baranya, Győr–Moson–Sopron Sopron, Tolna, Zala) több telephelyen, de egy településen. A többi tagintézmény különböző mértékben széttagolt, leginkább az MNL Csongrád és a Bács–Kiskun megyei levéltárai (előbbinek 5 városban 9, utóbbinak 4 városban 5 telephelye van). Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében a varjúlaposi telephelyen érdemi személyzet sincs. Ezekből az adatokból látható, hogy a tagintézmények elhelyezése nagymértékben széttagolt, ami drágítja a működést és gátolja a szervezett munkát. Mindez az elmúlt évtizedek elhibázott levéltárfejlesztési politikájának köszönhető.

Az épületek közül jobbra csak a levéltári célra készültek (Jász–Nagykun–Szolnok, Pest megyei központ, Vas megyei új épület) és a Veszprém megyei központi épület tekinthető megfelelőnek. Fejér megyében remény van rá, hogy befejeződik az épületrekonstrukció. A többi megyében mindenhol komoly gondok vannak az épületekkel, raktárakkal, nagy felújítási restanciák halmozódtak fel. Szinte általános a raktári üres férőhely hiánya, gyakorlatilag csak Jász–Nagykun–Szolnok és Vas megyében van érdemleges üres raktárkapacitás. A megyei tagintézmények elhelyezési viszonyai a legtöbb helyen igen rosszak. Ezen az állapoton változtatni komoly ráfordítás nélkül érdemben nem lehet.

A tagintézmények munkaterveiben kétféle igénylista fogalmazódik meg: a sürgős és a hosszabb távú tennivalók.

Sürgősen, költségvetési fedezet esetén 2013-ban szükséges megvalósítani:

Bács–Kiskun megyében a tűzvédelmi rendszer kiépítését,

BAZ megyében Miskolcon a vízvezeték, Sátoraljaújhelyen a bojler javítását,

Csongrád megyében Csongrádon az érintés- és tűzvédelmi ellenőrzést, Hódmezővásárhelyen a homlokzat- és kapualj lefestését és a könyvkötészetbe egy új radiátor beállítását, Makón a másik épületbe költözést, Szentesen a megyeházi pinceraktár beállványozását,

Fejér megyében az épület-rekonstrukció befejezését,

Győr–Moson–Sopron, Győr a fűtés visszaállítását a raktárakban,

Győr–Moson–Sopron, Sopron a Dorfmeister u. 1. épület ügyének rendezését,

Hajdú–Bihar megyében a tetőbeázások megszüntetését és biztonsági rendszer létesítését,

Heves megyében tűzveszély miatt az elektromos hálózat felújítását, az egyik raktárhelyiség belső szigetelését,

Jász–Nagykun–Szolnok megyében a kazánok és a fűtésrendszer felújítását, a folyosók csúszásmentesítését, mosdók felújítását, 12 zár cseréjét,

Komárom–Esztergom megyében a Vörösmarty u. 14. épületben telefon fővonal kiépítését és tűzjelző beszerelését,
 Nógrád megyében a központi épület bejárati ajtaján a nyitópanel cseréjét,
 Pest megyében a központi épület szerkezetkész szárnyának belső építészeti munkáit és berendezését,
 Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében a főépület 4. emeletén és padlásán az azbesztmentesítést, a tetőzet javítását, a tetőtéri munkaszobák ablakainak javítását (TIOP-támogatásból megoldható), csatornarendszer átvizsgálását és a bejárati ajtó cseréjét,
 Tolna megyében a Bartina és a Keselyüsi úti épületek lapos tetejének szigetelését, szigetelés-felújítását,
 Veszprém megyében a központi épület földszinti raktára és a kutatószolgálat irodái nedvesedésének megszüntetését, a múzeumi könyvtár kiköltöztetését,
 Zala megyében a főépületben lévő raktárakban a fűtőcsapok cseréjének és hőfokszabályozó csaptelepek felszerelésének folytatását, benzinmotoros fűkasza beszerzését a Balatoni úti ingatlan rendben tartására.

A hosszabb távon végrehajtandó fontosabb teendők a következőképpen szerepelnek a munkatervekben:

Baranya megyében raktárfejlesztés
 Békés megyében Gyulán a nyílászárók javítása, Békésen a szellőzés és fűtés biztosítása,
 BAZ megyében Sátoraljaújhelyen raktárbővítés,
 Csongrád megyében Szegeden a 4 telephelyen lévő iratanyag egy megfelelő épületbe telepítése, Szentesen a városházi pinceraktár felújítása
 Hajdú–Bihar megyében a meglévő területen új levéltárárpépület létesítése,
 Heves megyében teljes épület-felújítás,
 Jász–Nagykun–Szolnok megyében épület-felújítás,
 Komárom–Esztergom megyében valamennyi levéltárárpépület felújítása, Dorogon raktár létesítése,
 Nógrád megyében Salgótarjánban a HM kezelésében lévő, a levéltárral közös fallal rendelkező üres épület megszerzése, Balassagyarmaton új raktár építése a jelenlegi mellé, nyílászárók felújítása,
 Pest megyében Nagykörösön teljes épület-felújítás,
 Somogy megyében a főépület vízesedésének megszüntetése, Nagyberkin a tetőszerkezet felújítása,
 Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében a varjúlaposi raktárak kiváltása,
 Tolna megyében a központi épületben a belső ablakszárnyak cseréje, fűtés és világítás korszerűsítése, többi telephelyen fűtési rendszer átalakítása, nyílászárók cseréje, talajnedvesség elleni szigetelés, festés,
 Vas megyében Szombathelyen a régi épület tetőszerkezetének felújítása, Kőszegen az alkalmatlan raktár kiváltása, az épület külső homlokzatának felújítása,
 Veszprém megyében Pápán az épület statikai megerősítése, nyílászárók felújítása,
 Zala megyében a Balatoni úti épület vízellátásának biztosítása.

A 2013-as év feladat, hogy felmérjük célszerű-e a szétagoltság fenntartása, illetőleg növelése, vagy pedig a szétagoltságot jelentősen csökkenteni kell. A racionalitás, a gazdaságosság bizonyára az utóbbi mellett szól. Feltétlenül kívánatos, hogy minden körülmény mérlegelése után olyan fejlesztési terv (levéltár-építési program) szülessen, amely nem a tűzoltó megoldásokat, vagyis a problémák elodázását, hanem a gondokat hosszútávra megoldó, a korunk színvonalán álló beruházások egy-másfél évtizeden belüli megvalósulását eredményezi.

4. Technikai feltételek

Az Országos Levéltárban az integrációból adódó többletfeladatok ellátása érdekében több informatikai jellegű eszköz beszerzése válik szükségessé. Indokolttá teszi a beszerzéseket továbbá, hogy az elmúlt évben az EMMI által meghirdetett FORRÁS SQL programra kiírt közbeszerzési pályázat eredménytelenül zárult le, amelyről 2012. december első hetében értesültünk, így új szolgáltatót kellett keresnünk. A pénzügyi-számviteli rendszer részben a megyei tagintézményben is működni fog, ennek technikai feltételét meg kell teremtenünk, a forrás a 2013. évben biztosított, azonban a szükséges eszközök beszerzésére jelenleg is beszerzési tilalom áll fenn. Mentességi kérelmünket megküldtük az illetékes szervek felé. Ugyancsak az integrációból adódóan szükséges a jelenleg használt több százezer km-t futott személygépkocsi cseréje. Takarékosági okokból az elmúlt években korlátoztuk a futásteljesítményt, a takarékosági szempontokat szem előtt tartva azonban szükséges új jármű beszerzése, a jelenleg használt gépjárművet a Fejér megyei tagintézményünk kapná meg. Mivel a gépjármű beszerzése is tilalom alá esik, így mentességi kérelmünket, a korábbiakban részletezettekkel együtt továbbítottuk a fenntartó felé. 2013. III. negyedévében zárul le az e-levéltári projektünk, ennek keretében 2013. évben folytatódik az eszközök beszerzése, amely további jelentős előrelépést jelent az elektronikus irat/adatkezelés területén.

A megyei tagintézmények rendeltetésszerű működéséhez megfelelő számítástechnikai hardver- és szoftverállományra és más info-kommunikációs eszközökre, másológépekre, mikrofilm-leolvasókra és –másolókra, raktári klímát mérő, figyelemmel kísérő berendezésekre, valamint gépjárműre van szükség. E téren a helyzet nem jó, mert az eszközök, berendezések zömmel szinte mindenhol elavultak, cserére, bővítésre szorulnak. Egyedül az MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltár rendelkezik megfelelő mennyiségű és minőségű, nem elavult info-kommunikációs eszközrendszerrel az eredményes HURO-pályázat következtében. Ebben a tagintézményben korszerű digitalizáló műhely és fotóstúdió működik.

Mindegyik tagintézmény munkatervében szerepel hardver és szoftver fejlesztési igény, többben lapszkenner (Csongrád, Komárom–Esztergom, Pest, Szabolcs–Szatmár–Bereg), nyomtató-fénymásoló (Heves), mikrofilm olvasó-másoló (BAZ, Heves), digitális fényképezőgép (Heves, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Zala). A TIOP-pályázaton nyertes/ esetleg nyerő tagintézmények (Baranya, Veszprém, Nógrád, Szabolcs–Szatmár–Bereg) jelentős fejlesztéseket valósíthatnak meg.

A több településen működők esetében különösen, de a többi tagintézmény gyűjtőterületi munkájának megfelelő ellátásához is nélkülözhetetlen a gépjármű. Jelenleg a két Győr–Moson–Sopron megyei és a BAZ megyei tagintézmény kivételével mindenhol van gépkocsi, igaz a legtöbb helyen gyakorlatilag amortizálódott, 300 ezer körüli km-t lefutott állapotban. Ezek szervizelése, használata rendkívül drága. Ha mód van rá, a legrégebbi gépjárműveket cserélni kellene. A BAZ megyei tagintézménytől a gépkocsit még 2011-ben elvették, a pótlást a két fióklevéltár léte eleve indokolja.

Szakmai tevékenység

(A részletes adatokat az Országos Levéltár főosztályainak, valamint a megyei levéltáraknak a munkatervei tartalmazzák)

I. Az illetékességi terület felügyelete

Az Országos Levéltár 2013-ban áthúzódó munkatervi feladatként a megyei tagintézményekkel és Budapest Főváros Levéltárával tervezi tisztázni a tartós állami tulajdonú társasági részesedéssel működő gazdasági társaságok illetékességi köri elhatárolását.

2013-ban az Országos Levéltár illetékességi körébe tartozó közfeladatot ellátó szervek iratátadásai, illetve selejtezései során kíván továbbra is céllenőrzéseket folytatni és ennek során mélyebb iratértékeléseket végezni. Az a cél, hogy az Országos Levéltár iratörző főosztályoknál ez évben elkezdődő belső iratértékelések tapasztalatai nyomán az átvételek és a selejtezések a maradandó érték vonatkozásában differenciáltabban történjenek, és az összegyűjtött tapasztalatok alapján folytatódjon a köziratok maradandó érték vizsgálata általános szempontjainak kidolgozása az iratörző főosztályokkal együttműködve.

2013. évi tervezett iratkezelés ellenőrzéseknél a szervek kiválasztásánál az a szempont érvényesül, hogy a minisztériumok ellenőrzésére évente, a központi közigazgatási szervek ellenőrzésére háromévente, a többi – működése során maradandó értékű iratokat létrehozó – szerv iratkezelésének ellenőrzésére legalább ötévente egyszer sor kerüljön. 2013-ban is kiemelt feladat a minisztériumok és a központi közigazgatási szervek ellenőrzése, valamint a kormányzati struktúra átalakulása nyomán történő iratmozgások után követése.

Kiemelt feladat, hogy a köziratképző szerveknél még kint levő 1945 előtti, illetve 1990 előtt keletkezett maradandó értékű iratok felmérése – az illetékes iratörző főosztályokkal együttműködve – megtörténjen, és az újabb felmérést követően a 2008-ban felmért iratanyagok mellett ezen iratok ütemezett beszállítása is megkezdődjön.

A levéltári törvény értelmében az Országos Levéltár rendszeres kapcsolatot tart a Magyar Nemzeti Bankkal és a tartósan állami tulajdonú részesedéssel működő gazdasági társaságokkal. A felszámolt, végelszámolt cégek maradandó értékű iratait felkutatja, és átveszi, ahogy a privatizált vállalatoknak az állami időszakban keletkezett, maradandó értékű iratait is.

2013-ban továbbra is feladat a minisztériumi irattári tervek maradandó érték szempontjából történő felülvizsgálata. 2012 végén a levéltár már kezdeményezte a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Kormányirodánál a KIM minta iratkezelési szabályzat „kötelezően ajánlott” irattári terve általános részének felülvizsgálatát, amit 2013-ban a Kormányirodával, illetve a KIM más főosztályaival együttműködve lehet elvégezni. Emellett folytatódik a minisztériális szervek irattári tervei különös részének felülvizsgálata is. A szervek bejelentése alapján nagyobb szabású selejtezés a Magyar Államkincstárnál, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál, az Országos Rendőr-főkapitányságnál, az Emberi Erőforrások Minisztériumánál, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságánál, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumnál és a Nemzeti Munkaügyi Hivatalnál várható. Emellett jelentős számban történik selejtezés a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál és az Információs Hivatalnál is.

A megyei levéltárak a jogszabályok előírásait és a közigazgatás átszervezését figyelembe véve tervezik 2013. évi illetékességi területi felügyeleti munkájukat. Fő céljuk a maradandó értékű iratanyag felmérése, megmaradásának biztosítása, a levéltári átadás előkészítése, ennek érdekében az iratkezelés és irattárak ellenőrzése.

Fontos feladat a szervnyilvántartás karbantartása. A külső iratképzőkkel kapcsolatos adatok gondozását, a szervek alakulásának és átalakulásának nyomon követését, a mindenhol manuálisan vezetett szervdossziék adatainak számítógépes rögzítését Békés, BAZ, Csongrád, Komárom–Esztergom, Nógrád, Szabolcs–Szatmár–Bereg és Zala megyében tartották kiemelendő, illetve a folyamatos munka elemét képező feladatnak. Tolna megyében ez évtől dolgoznak majd a feltöltésen.

A megyei levéltárak az ellenőrizendő szervek típusát és számát a következő szempontok figyelembevételével határozták meg.:

- létszámuktól és technikai (gépkocsi) lehetőségeiket figyelembe véve
- a legutolsó szervellenőrzéstől eltelt idő
- a járási hivatalok létrehozása, körjegyzőségek átalakítása, kisközségi iratanyag elhelyezése, az iskolákat érintő átszervezések
- felszámolással, végelszámolással megszűnő gazdasági szervezetek iratainak figyelemmel kísérése
- az önkormányzatoknál lévő tanácsi iratanyag átadásának előkészítése
- felszámolással, végelszámolással megszűnő szervek regisztrációja

2013-ban elvégzendő feladat az illetékességbe tartozó szervek körének felülvizsgálata valamennyi, az MNL keretébe tartozó levéltárban. E munkát az MNL Szakmai Koordinációs Központja fogja egybe.

A megyei levéltárak 2013. évi iratkezelés ellenőrzési terve összesítve:

VIII. Tanintézetek, intézmények	309 szerv
IX. Testületek	10 szerv
XXIV. Az államigazgatás területi szervei (járási hivatalok is)	105 szerv
XXV. A jogszolgáltatás területi szervei	44 szerv
XXIX. Vállalatok	22 szerv
XXX. Szövetkezetek	2 szerv
XXXVI. Megyei önkormányzatok	13 szerv
XXXVII. Városi és községi önkormányzatok	400 szerv
Összesen:	905 szerv

A megyei levéltárak az egyes kormányhivatalokkal egyeztetve tervezik a közigazgatási, önkormányzati szervek ellenőrzését. Az ellenőrzések tapasztalatai alapján a szervnyilvántartás revíziója, az elektronikus nyilvántartás folyamatos aktualizálása szerepel a tervekben. Ahol nincs informatikus az e-Archívum frissítéséhez, az MNL Országos Levéltára segítséget ad a munkához.

Az iratkezelési szabályzatokat, irattári terveket, és a selejtezési jegyzőkönyveket beérkezésük sorrendjében vizsgálják felül. A selejtezések ellenőrzése szükség esetén a helyszínen történik. A szerveket igény esetén szaktanácsadással segítik a levéltárak. A honlapok egy részén a szervek megtalálják a selejtezési jegyzőkönyv és az átadás-átvételi jegyzék mintáit.

A szervellenőrzések során korábban tapasztalt problémák megoldása céljából néhány esetben továbbképzést terveznek a levéltárak az iratképzők munkatársai számára, az iratátadások, iratkezelés stb. szakszerűsége és meggyorsítása érdekében.

A szervellenőrzési kiszállásokat a takarékoság és hatékonyság figyelembe vételével kell szervezni. Az ellenőrzési tervben nem szereplő, de év közben iratkezelési problémát jelző szerveknél soron kívüli ellenőrzésre kerülhet sor.

II. Állománygyarapítás

1. Iratátvétel

Az Országos Levéltár iratátvételi stratégiájában foglalt prioritásoknak megfelelően fontos feladat a szerveknél ügyviteli érdekből még kint lévő 1990 előtt keletkezett maradandó értékű anyagok átvétele. Ütemezetten zajlik emellett a 15 évnél régebben keletkezett, levéltárárett iratok átvétele. Tervezetten csakis teljes, lezárt évköröket, illetve rendezett, jegyzékelt, maradandó értékű iratanyagot vesznek át, az állományvédelmi szempontok figyelembevételével (azaz állományvédelmi szakembereink közreműködésével). Általánosságban megállapítható, hogy a jogszabályban meghatározott iratátadási határidők (15 év) betartatása számos esetben okoz gondot. A Magyar Nemzeti Levéltár felállítása szükségessé teszi a gyűjtőköri stratégia felülvizsgálatát és kiegészítését.

Az MNL OL illetékességébe tartozó tervezett iratmennyiség: 1264,94 ifm (2012: 875,23 ifm; 2011: 879,04 ifm; 2010: 711,88 ifm; 2009: 1069,75 ifm; 2008: 996,91 ifm; 2007: 777,43 ifm).

Az 1945 előtti és 1945 utáni kormányzervek főosztályai a Módszertani, továbbképzési és iratkezelés-felügyeleti koordinációs osztállyal együttműködve végzik az iratátvételek előkészítését. Az 1945 előtt keletkezett, ám még kint lévő közigazgatási iratok közül tervezik átvenni az Országos Társadalombiztosítási Intézet anyagát, a Pénzügyminisztérium tisztviselőinek személyzeti, valamint a Belügyminisztérium állampolgársági, anyakönyvi, névváltoztatási nemességi és címerhasználattal kapcsolatos iratait (összesen 31,50 ifm). A korábbi évekhez hasonlóan az Országgyűlés Hivatalától átveszik a 2011-2012. évi törvények hiteles példányát (2,08 ifm). Az 1945 utáni kormányzervek anyagából összesen 1041,53 ifm-nyit vesznek át. Az 1990 előtt keletkezett anyagok közül kimagasló jelentőségű az egykori Népköztársaság Elnöki Tanácsának iratanyaga, az egykori Művelődési- és Köznevelési Minisztérium lapnyilvántartása, a Magyar Távirati Iroda 1985 előtti iratai, a Pénzügyi Központ „bankcsonkok” anyaga, illetve hiányt fog pótolni a Kisiparosok Országos Szervezete (KIOSZ) komplett irattára. 1990 után az egykori Igazságügyi Minisztérium, az Alkotmánybíróság és az Országgyűlés Hivatal anyagai, illetve a Gazdasági Versenyhivatal első iratátadása emelhető ki. Speciális átadást tervez a Pénzügyi Szervezet Állami Felügyelete, amely jogelőde maradandó értékű iratait papíralapon és elektronikus formában (terjedelme: 15 MB) is előkészítette. Külső tényezők függvényében megtörténhet a Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár jogszabály által kijelölt irategységeinek átvétele.

A vállalati iratok gyarapodásának körében (összesen: 189,83 ifm) az 1990 előtti kulturális ágazat érdemes a figyelemre: a Tankönyvkiadó Vállalat teljes maradandó értékű irattára, illetve a Magyar Filmgyártó Vállalat és több filmstúdiója (Budapest, Dialóg, Pannónia, Hunnia) kerül átadásra az év folyamán. Emellett a korábbi évekhez hasonlóan ütemezetten zajlik a Magyar Nemzeti Bank iratainak átvétele. Végül folytatódik az Oral History Gyűjtemény gyarapodása. Az év folyamán 20 interjú készítését tervezik, részben a bent lévő iratanyaghoz kapcsolódva, részben a gyűjteményfejlesztési koncepció által meghatározott alprojektek keretében. Tervezik a gyűjteményfejlesztési koncepció újra gondolását és továbbfejlesztését is.

Az MNL főigazgatója által kiadott irányelvek alapján a megyei levéltárak prioritásokat dolgoztak ki arra, hogy mely iratképzők iratanyagainak átvételére fókuszálnak 2013-ban. A terv készítésekor figyelembe vették, hogy melyek azok az illetékességi körbe tartozó szervek, amelyek iratátadási szándékot jeleztek az intézmény felé.

A jogszabályok értelmében 2013-ban a köziratok nem selejtezhető, maradandó értéket képviselő része 1997. december 31-ig bezárólag levéltárba adható. A férőhely hiánya miatt azonban a megyei levéltárak többsége nem tudja betartani a Ltv.-ben az iratátadás-átvételre előírt határidőket. A középtávú iratátvételi tervek előírásai zömében ezért nem tarthatóak, így a megyei levéltárak egy része csak iratmentés céljából és a szabad férőhely arányában vállal iratátvételt.

A megyei levéltárak többsége az önkormányzati hivatalok tanácsi korszakban keletkezett iratainak átvételét tervezi, tekintettel arra, hogy a tanácsi korszak 23 éve lezárult, az iratok őrzési ideje jelentősen meghaladja a törvényben rendelt 15 évet, és lezárt fondokról van szó. A szervellenőrzési tapasztalatok szerint az önkormányzati irattárak is zsúfoltak, ezért a tanácsi korszak iratait néhány iratképző innen olyan helyekre helyezi át, ahol megmaradásuk erősen kétséges, így az átvételt veszélyeztetettségük is indokolja. Az önkormányzatok 1990–1995 között keletkezett maradandó értékű iratai átvételének előkészítésével és beszállításával is számolnak a levéltárak

Figyelemmel követik a megyei levéltárak az egykori állami és tanácsi vállalatok, szövetkezetek iratanyagának a sorsát, egyrészt a már felszámolt és valamely magánvállalkozó iratörzöre bízott gazdasági szervekre vonatkozóan, másrészt a már privatizált, de szocialista kori iratait még magánál őrző gazdasági társaságok, valamint az állami, de esetleg privatizálásra, vagy szervezeti átalakításra kerülő társaságok esetében. Ezt a figyelmet az a rossz tapasztalat indokolja, hogy a felszámolók nem veszik komolyan a maradandó értékű iratokra vonatkozó iratátadási kötelezettséget. A levéltárak az iratanyag felderítésével és átvételével megmenthetik a fontos iratokat az enyészettől. Ebben az esetben csak a cél tervezése fogalmazódik meg a munkatervekben, hiszen pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Értékes vállalati anyagok kerülhetnek levéltári őrizetbe (pl. a Magyar Cukor Zrt. Petőházi Cukorgyára 1922–2007. évi iratainak átvételi terve Sopronban). Az iratanyag mentése a cél értékes iskolai anyagok esetében is.

A jogszolgáltató szervek, földhivatalok, egyéb iratképzők jelentős mennyiségű iratanyag átadását kezdeményezik, amelyre azonban a levéltárak döntő többsége, az említett okok miatt nem vállalkozhat. Kivételt csak a veszélyeztetett iratok jelentenek, illetve azok a levéltárak tervezik ilyen iratanyagok átvételét, ahol erre férőhely áll rendelkezésre.

Az iratátvételek tervezése érdekében az MNL Somogy Megyei Levéltár a kormányhivatallal együttműködve 2 tájékoztatót tervez, az oktatási intézményekben pedig iratkezelési adatlap kiküldésével igyekszik a maradandó értékű iratanyagot felmérni.

A papíralapú iratok mellett az új típusú (audiovizuális, elektronikus stb.) dokumentumok átvételére is számítani kell.

A megyei levéltárak 2013. évi összesített tervezett iratgyarapodása:

<i>Fondfőcsoport</i>	<i>Iratképzők</i>	<i>ifm</i>	<i>db</i>
V.	Megyei városok és községek	0,04	
VIII.	Tanintézetek, intézmények	317,02	
IX.	Testületek	5,00	
XIII.	Családok	2,00	
XIV.	Személyek	2,41	
XV.	Gyűjtemények	1,00	
XXIII.	Tanácsok	1318,90	
XXIV.	Az államig. területi szervei	310,00	
XXV.	A jogszolgáltatás területi szervei	659,35	
XXIX.	Vállalatok	187,60	
XXX.	Szövetkezetek	10,00	
XXXVI.	Megyei önkormányzatok	40,00	
XXXVII.	Városi, községi önkormányzatok	225,20	300
Összesen		3078,52	300

Az MNL Bács–Kiskun, valamint Pest Megyei Levéltára férőhely hiánya miatt nem tervez iratátvételt 2013 folyamán.)

Az MNL összes tervezett iratátvétele 4343,46 ifm, valamint 300 db kötet.

2. Iratbecslés, iratvásárlás, ajándékozás, letét, védettség

Az Országos Levéltár évek óta folyó gyakorlatának megfelelően rendszeresen figyeli a legfontosabb kb. tíz antikvárium aukción kívüli kínálatát és javaslatai alapján — most már kizárólag pályázati forrásokból — megvásárolja a kereskedelmi forgalomban felbukkanó és gyűjtőkörébe tartozó maradandó értékű magániratokat. Az átvett és az antikváriumokban feltárt, illetve aukciókon szereplő, vagy online felületeken felbukkanó, a levéltári területet érintő iratok becslését is elvégzi. Az igényeknek megfelelően végzi a magánosok által ajándékozásra, vételre felkínált iratok átvételét, becslését, vásárlását. Szintén az igényeknek megfelelően szakvéleményt és becslést készít a kiviteli engedélyhez. Az így bemutatott iratokról digitális másolatot készül.

A megyei levéltárak esetében azok terveznek iratvásárlást, amelyekhez értékes iratok eladási szándékának jelzése érkezett. A vásárlás azonban csak pályázati forrás esetén valósulhat meg. Az MNL Vas Megyei Levéltár a Felsőkálty Kálty család két korai (1581-ben, illetve 1603-ban kelt) és jelentős forrásértéket képviselő nemesítő okleveleinek megvásárlását tervezi. NKA pályázati forrás esetén a mikrofilm anyag gyarapítását tervezi a Békés megyei tagintézmény. A Nógrád megyei I. világháborús források minél szélesebb körének (fotók, iratok, képeslapok, levelezőlapok stb.) feltárása és vásárlás útján történő begyűjtése szerepel az MNL Nógrád Megyei Levéltár tervében. Emellett tárgyalásokat kezdeményez az 1956-ban Francia-

országba emigrált Nyéky Lajos (1926–2008) nyelvtudós, költő irathagyatékának megszerzése érdekében az özvegygel. A vásárlásra a fedezetet pályázat útján kívánják biztosítani.

A megyei levéltárak azonban elsősorban ajándékozás útján tervezik a gyűjtőkörükbe tartozó magán iratanyag bővítését. Csongrád megyében az örökösök Dudás Lajos csongrádi helytörténész 2005-ben beadott anyagának további részeit ajándékozzák. Kivételes helyzetben van a Soproni Levéltár, amelynek a város jelentős szerepet játszott polgárai közül többen, ajándékként ajánlják fel értékes magánirattárukat. Zalában a megyei honvédek II. világháborús magániratainak felderítését, gyűjtését tervezi a levéltár ajándékozással begyűjteni. Az MNL Nógrád Megyei Levéltár a rendszerváltozás időszakát reprezentáló pártiratok felderítésére tesz kísérletet 2013-ban, a Magyar Demokrata Fórum és az SZDSZ iratait tervezi ajándék formájában begyűjteni. Letét és védettség nem szerepel a munkatervekben, amelynek oka, hogy ilyen anyagról a levéltáraknak nincs tudomásuk.

III. Állományvédelem

1. Általános tevékenység

Az új szervezeti felépítésből adódóan kiemelt jelentőséggel bír az Országos Levéltár korábbi állományvédelmi főosztálya feladatainak meghatározása a MNL integrált intézményi struktúrájában.

A jelenlegi ismeretek szerint mindössze 5 megyei levéltárban van megfelelő végzettségű, állományvédelemmel, restaurálással foglalkozó kolléga. Szükség lesz előzetes tájékozódásra, a levéltárak iratállományának állapotára vonatkozóan, de felmérést kapacitás hiányában az osztály még nem tud végezni. Jelenleg a megyei levéltárak által jelzett konkrét igényeket vizsgálja meg. A későbbiekben tervez egy szervezett, korszerű állományvédelmi továbbképzést, valamint Magyar Nemzeti Levéltár szintű restaurálási terv létrehozását.

A Holland Nemzeti Levéltárban kidolgozott módszer (UPAA) szerinti teljes állományvédelmi felmérés az Országos Levéltár raktáraiban 2012-ben lezárult. A felmérés elsősorban a kutathatóság arányát vizsgálja az adott gyűjteményben, épületben. Kiértékelésének befejezése 2013 elejére várható. Eredménye az, hogy nagy mennyiségű iratot érintő károsodási típusok és az iratanyag értéke, használatának igénye alapján hatékonyabban tervezhető a konzerválás, a restaurálás és a könyvkötés. A 2011-2012-es állományvédelmi program felülvizsgálatához is segítséget nyújt majd, aminek áttekintése az új intézményi struktúra miatt szükséges lesz.

A klimatikus paraméterek változásának monitorozását folyamatosan végzik az Országos Levéltár három épületének raktáraiban, adatgyűjtős műszerekkel. Az adatok számítógépes feldolgozása az előző években megkezdett munka folytatása, együttműködve az iratőrző főosztályokkal és a műszaki főosztályvezetővel.

Az e-levéltár keretében a restaurálást dokumentáló rendszer is megújul, és kibővül a kötetzeti feladatok nyilvántartásának moduljával.

Az országos szakfelügyeleti vizsgálat keretében 2013 első félévében sor kerül a megyei levéltári raktárak minősítésére, így valamennyi tagintézmény a raktárminősítésre felkészül, a minősítés elkészítését elsődleges feladatának tartja. A Magyar Országos Levéltár korábbi állományvédelmi ajánlásait szem előtt tartva a raktárakban folyamatosan vagy rendszeresen méri a hőmérsékletet és a páratartalmat, az adatokat rögzítik. A raktárak állapota, felszereltsége változó. A legegyszerűbb állományvédelmi megoldásokat, a raktárak szellőztetését, portalanítását alkalmazzák a levéltárak, így biztosítva a raktárakban elhelyezett iratok elfogadható kö-

rülményeit. Vannak kirívó esetek, kifogásolható raktárkörülmények is, mint Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében, ahol pinceraktárak is léteznek, vagy Fejér megyében, ahol a levéltár ideiglenes helyen kapott átmenetileg elhelyezést. BAZ megyében teljes raktárállapot felmérést terveznek.

2. Állományellenőrzés

Az állományrevíziót az Országos Levéltár iratanyagában az előző évi gyakorlatnak megfelelően, 3 napos időtartamban, a kutatóknak kiadott iratanyag ellenőrzésére, visszavételére, visszahelyezésére korlátozva végzik el, 2013. december 18-20. között. Az ellenőrzést valamennyi iratőrző főosztály saját terv szerint végzi. A korábbi nyári revízió 2012-ben lett áthelyezve az év végére, a megoldás praktikus, mert így évi kettő helyett csak egy zárást kell végezni a kutatótermekben.

A megyei levéltárak is hasonlóan végzik a kutatóteremi forgalomba kerülő állományellenőrzést, de ezek kívül teljes körű állományrevíziót terveznek Csongrád, Hajdú–Bihar, és Pest megyében, részleges állományrevíziót Tolna megyében (Keselyüsi külső raktár), fond szintű revíziót Győr–Moson–Sopron megye, Győri levéltárában (Állami anyakönyvek 76 fm, cégbíróság 257 doboz, alispáni iratok 1862-től), és Soproni levéltárában is (fondok tagolódása, letétek felülvizsgálata, iratrendezésekkel kapcsolva), valamint Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében (rendezendő fondok esetében).

3. Biztonsági másolatok készítése (mikrofilmezés, digitalizálás)

Az Országos Levéltár mikrofilmező műhelyében (Óbuda) és két digitalizáló műhelyében (Bécsi kapu tér, Óbuda) terveznek másolatkészítési munkákat. Biztonsági negatív mikrofilmezést elsősorban megrendelésre terveznek. A Holocaust Memorial Museum részére a Z-szekció iratanyagából, válogatottan 17 000 felvételt, a XIX-L-20-o Pénzügyi Központ BRÜG anyagából 100 000 felvételt tervezünk (teljes állagok), amelyről az Országos Levéltár saját részre is másol egy példány negatívot és pozitívot. A Yad Vashem Intézet megrendelésére a P 1351 iratanyagáról 50 000 felvételt (teljes állag) terveznek, amelyről szintén készül az Országos Levéltár részére is másolat. Ezen kívül belső biztonsági mikrofilmezést terveznek az MKS-276-f-116 iratanyagáról, 20 000 felvételt (a 2012-es munka befejezése). Tehát összesen 187 000 felvétel biztonsági mikrofilmet terveznek.

A Bécsi kapu téri digitális műhelyben egyedi- és tömeges digitalizálást végeznek, részben tervmunkában, részben megrendelésre. Egyedi munkában olyan felvételeket terveznek, melyek egyedi beállítást igényelnek (címeres levelek, pecsétek). A „Címeres levelek” projekt keretében, egyedi- és tömeges digitalizálással terveznek az A, B, C, E, F, O, P, R szekciókból 2252 tétel, 20 000 felvétel elkészítését. A Piarista Levéltár megrendelésére királyi oklevelek és diplomák, egyedi digitalizálását tervezik, 35 egység, 200 felvétel. A P 398 Károlyi Missilisek iratanyagából 40 doboz tömegszkennelését végzik el (a 2010-ben megkezdett munka befejezése). Kutatói megrendelésre rendszeres egyedi- és tömeges munkákat végeznek, a korábbi évek adatai szerint 8-10 000 felvétel várható. Bemutatott iratok vonatkozásában 2500 felvétel tervezhető, részben egyedi-, részben tömegmunkában. A fennmaradó szabad kapacitás függvényében tervezik máshol őrzött középkori oklevelek digitalizálását, 700 egységről kb. 3500 felvételt, valamint a T 1 No. 1-150 nyalakú tervrajzainak szkennelését, 250 felvételt.

Az óbudai digitális műhelyben tervezik a B-sorozat (katonaállítási lajstromok) mikrofilmjeinek digitalizálását, a 2012-ben elkezdett munka befejezését, majd az A-sorozat (anyakönyvi mikrofilmek) digitalizálását kezdik meg, amelyhez pontos ütemterv még nem rendelhető, de a

munka bizonyosan átnyúlik a következő évre is. Tömeges iratdigitalizálási munkában az N 26 iratanyagának szkennelését tervezik (40 doboz, kb. 40 000 felvétel), továbbá a B 18 (Erdélyi Udvari Kancellária Királyi Könyvek) 17 kötetének digitalizálását. Még egy gép üzembeállításával tervezik a C 55 (zsidóösszeírások) iratanyagának digitalizálását, 50 000 felvételt. A kutatói megrendelésekben jelentkező nagyobb volumenű tömeges digitalizálási munkákat is az óbudai műhelyre tervezik.

A megyei levéltárak eredményes pályázat esetére tervezett mikrofilmezési munkái:

Hajdú–Bihar megye	Bihar vármegye nemesi közgyűlése iratai
Komárom–Esztergom megye	kapitalista és szocialista kori fondok
Nógrád megye	1990-es évek elején keletkezett képviselő-testületi jegyzőkönyvek
Szabolcs–Szatmár– Bereg megye	MNL terve szerint

Saját műhelyben tervezett munka

Tolna megye	Tolna Vármegye Nemesi Közgyűlésének 1846–1849 2,86 ifm, a Tamási Járási Tanács irataiból 7,32 ifm
-------------	---

A megyei levéltárak tervezett digitalizálási munkái:

Bács–Kiskun megye	polgári anyakönyvek Hódmezővásárhelyen
Békés megye	sikeres pályázat esetén. cégbíróság 6 ifm, Orosháza nagyközség iratai 6000 oldal
BAZ megye	gyászjelentések gyűjteménye 0,36 ifm törvényszéki iratok, végrendeletek 0,22 ifm cégbírósági iratok, lajstromok és mutatókönyvek 0,70 ifm
Csongrád megye, Csongrád	200 db plakát, 30–40 db képeslap
Hódmezővásárhely	állami anyakönyvek
Makó	város jegyzőkönyvei, 700 fénykép, Csanád vármegye jegyzőkönyvei 21,88 ifm
Szentes	gyászjelentések
Fejér megye	nem állományvédelmi célból
Hajdú–Bihar megye	egyházi anyakönyvek, Bihar vármegye vízügyi iratai, kéziratos térképek, Hajdú vármegyei és községi szabály- rendeletek, úrbéri iratok tabellái. Tervezett a TtREL taní- tói díjleveleken lévő pecsétek fotózása, templom terv- rajzok, térképek és a Hajdúszoboszlói Református Egy- házközség anyakönyveit tartalmazó mikrofilmek
Heves megye	urbáriumok, Eszterházy Károly püspökhöz intézett leve- lek, címeres nemeslevelek pályázati forrásból
Jász– Nagykun–Szolnok megye	restaurálásra szoruló jegyzőkönyvek/kötetek
Komárom–Esztergom megye	egyházi anyakönyvek, nincs forrás
Nógrád megye	nem állományvédelmi célból
Pest megye	MSZMP Pest Megyei Bizottsága jegyzőkönyvei, 1956 és 1989 közötti vezetőtestületi anyag, XVIII. századi össze- írások előkészítése, XVIII. századi nemesi közgyűlési iratanyag 1741–1744., Mohács előtti oklevelek előkészí- tése
Somogy megye	„Somogyvármegye” (1905–1918) 22 kötete, „Új So- mogy” (1919–1944) 33 kötete, kéziratos térképek

Szabolcs–Szatmár– Bereg megye	szatmári egyházi anyakönyvek, a szabarchiv.hu-ra összeírások, az olvassatok.hu-ra az iskolai anyakönyvek, könyvritkaságok a nyirkuvik.hu-n az utcanév-adatbázishoz szükséges iratok, képek és tervrajzok
Tolna megye	18–20. századi összeírásokból, névjegyzékekből 1000 folió, Tolna megye és esetleg más megyék anyakönyvei saját műhelyben
Veszprém megye	igények szerint és kiállításokhoz, kiadványokhoz, Veszprémi Kaleidoszkóp, Pápa Beat projekt audiófelvételek és fényképek
Vas megye	Ausztriához és Szlovéniához csatolt települések 1895–1921 közötti anyakönyvei, Tolnai Megyei Levéltárban
Zala megye	242 db határtérkép és 150 db birtoktérkép az Arcanum Adatbázis Kft. 5637 db A/4-es méretű térképszelvényével

4. Dobozolás, savmentes palliumba helyezés

Az Országos Levéltárban a 2013. évre előirányzott, az állományvédelmi feladatokkal kapcsolatos ezen munkafázis tervezhető – tehát darabszámra, illetve iratfolyóméterre kiszámítható – és nem tervezhető – vagyis az említett adatokkal előre nem meghatározható – részre osztható. Az első csoportba tartozó munkák főként az 1945 előtt keletkezett, általában nem levéltári dobozokban tárolt iratanyagot érintik: az 1945 előtti kormányzatok főosztályán összesen mintegy 294, 44 ifm-t kitevő, 2755 raktári egységből álló iratanyag dobozolását tervezik. Ennek keretében folytatják a dobozhiány miatt korábban félbemaradt Helytartótanácsi levéltár dobozolását, amit az tett lehetővé, hogy 2012-ben e munka végzéséhez elengedhetetlenül szükséges fraktúr dobozok elegendő mennyiségben érkeztek. Hasonlóképpen a gazdasági szervek anyagában is viszonylag nagy mennyiségű iratanyag: kb. 115 ifm dobozolására kerül sor, ám az itt folyó munkák egy része a feldolgozó munkákhoz: ellenőrző vagy (főként a MÁVAG iratainak (Z 1558) repertorizálásával összefüggő), középszintű rendezéshez kapcsolódik. Megemlítendő emellett a Kataszteri iratok (S 79) katalogizálása során végzendő dobozolás, azonban ennek mennyisége nem tervezhető. Az 1945 utáni kormányzatok főosztályán 2013-ban elsőbbséget élveznek a különböző szintű rendezési munkák. Ezért a főosztályon dolgozók az állományvédelmi célú dobozolást ezen feladatokhoz kapcsolódóan – szintén előre nem tervezhető módon – látják el, amennyiben szükséges. Mindhárom iratőrző főosztály munkatársai állományvédelmi szempontból is folyamatosan vizsgálják a dobozolásra, vagy feldolgozásra kijelölt iratanyagot, végzik a sérült palliumok cseréjét, illetve a rendezések során savmentes palliumba helyezik az iratokat. Jelen fejezetben említendő, hogy az anyakönyvi mikrofilmek digitalizálásra történő előkészítése során a filmeket savmentes dobozokba csomagolják.

A megyei levéltárak esetében:

Bács–Kiskun megye	Kalocsai Államügyészség 14 ifm
BAZ megye	sérült dobozok cseréje
Csongrád megye	Makó
	Szeged
	feudális kori iratok
Fejér megye	még nem savmentes dobozokból áthelyezés
	Fejér Megyei Tanács iratanyaga 21,60 ifm
Győr–Moson–Sopron megye, Győr	Magyar Vagon- és Gépgyár iratait 38 ifm

Hajdú–Bihar megye	Bihar vármegye nemesi közgyűlése kb. 60 ifm, anyakönyvi UB-jegyzékek
Heves megye	NKA pályázati forrás esetén a kataszteri iratok
Jász–Nagykun–Szolnok megye	pályázati forrás esetén a rendezett iratok
Komárom–Esztergom megye	rendezéssel összekapcsolva
Nógrád megye	rendezéssel összekapcsolva
Pest megye	rendezéssel összekapcsolva
Szabolcs–Szatmár–Bereg megye	rendezéssel összekapcsolva
Tolna megye	Tolna Megyei Tanács 1950–1990 közötti 117,63 ifm, Bonyhádi Járási Hivatal illetve Tanács 1950–1978 közötti 60,46 ifm fizetési meghagyása, 187 községi elemi iskola iratait
Veszprém megye	rendezéssel összekapcsolva
Vas megye	750 db savmentes doboz vásárlása pályázati forrás esetén
Zala megye	rendezéssel összekapcsolva
	dobozok cseréje 345,30 ifm,
	savmentes pallium 110,14 ifm (feudális kori anyag)

5. Konzerválás, restaurálás

Az Országos Levéltár restaurálási, konzerválási munkáit az új intézményi struktúra miatt nem meghatározott iratórzo osztályhoz, hanem feladatokhoz igazítja. Oklevelek digitalizálási projektjéhez igazodva terveznek konzerválást, restaurálást, hasonlóan adatbázis építés miatt a KSH 1890-es nagyméretű, savas iratainak kezelését. Továbbra is fontos a Minisztertanács jegyzőkönyvek hitelesítésre előkészítése, amit várhatóan az első negyedévben befejeznek. Ezek mellett más referenciákból is felvettek sérülésmentesen kutathatatlan, kezelhetetlen dokumentumokat a tervmunkák közé, például 86 db különféle méretű pausz tervrajz restaurálását. Természetesen a korábbi gyakorlatnak megfelelően terveznek időt (munkaidőkeret 15%-a) a váratlan, kellően indokolt restaurálási, kötetzeti igények gyorssegély keretében történő teljesítésére, ide tartoznak a még nem ismert kiállításokkal, valamint a frissen vásárolt, beszállított iratanyaggal kapcsolatos és szolgáltatásként megrendelt munkák is (pl: Győri Egyházmegyei Levéltár, Iparművészeti Múzeum).

Eredményes pályázat esetére, illetve anyagi lehetőségek függvényében tervezett munkák a megyei levéltárakban:

Békés megye	5 feudális kori kötet
Fejér megye	nincsen adat
Győr–Moson–Sopron megye, Sopron	3 kötet 17–18. századi városi számadáskönyv
	36 db oklevél, egyedi irat
Heves megye	11 db címeres levél
Komárom–Esztergom megye	18. századi községi iratok (Vértesszőlő)
Nógrád megye	II. Mátyás adománylevele, 2 db közgyűlési jegyzőkönyv (1839, 1848) 2 db tagosítási térképek
Pest megye	Mohács utáni oklevelek
Szabolcs–Szatmár–Bereg megye	nincsen adat

Saját műhellyel rendelkező megyei levéltárak tervezett munkái:

Békés megye	40 levéltári kötet
BAZ megye	0,66 ifm

Nógrád megye	iratok rendezési munkáihoz kapcsolva
Veszprém megye	izraelita anyakönyvek, 32 db térkép
Vas megye	térkép, tervrajz, plakát, fénykép, egyedi irat

Elnyert pályázati támogatásból, illetve költség fedezet alapján tervezett munkák:

Somogy megye	2db 16. századi oklevél
Jász–Nagykun–Szolnok megye	Szinnyei család iratai
Zala megye	3 db 1848 előtti törvényszéki segédkönyv

6. Állományvédelmi könyvkötés

A könyvkötészeti munka részben történeti kötések konzerválását, lapok javítását jelenti. A tárgyévben az Országos Levéltár iratórzo főosztályainak igényei mellett továbbra is fontos szerep jut a könyvtári kötetek kezelésének. A tárgyévben tervezett munkák közül kiemelendő az Országos Hadigondozó Hivatal (1949-1950) 6 kötete és Művelődési Minisztérium (Köpeczi Béla miniszter 1982–1988) 5 kötetet felölelő anyaga. Fontos feladat lesz idén is az Y szekcióba tartozó MOL iktatókönyvek és a kutatótermi segédkönyvek átkötése (26 kötet). Továbbra is végeznek folyóiratkötetést, tervezett 100 kötet, illetve számtalan védőboríték, doboz, téka, valamint segédletként pallium- és cédulavágás, spirálozás készül igény szerint.

Saját műhellyel rendelkező megyei levéltárak tervezett munkái:

Békés megye	60 db könyvtári kötet
BAZ megye	39 kötet, segédkönyvek, számadások
Csongrád megye	15 kötet egyházi anyakönyv, 18–19. századi tanács- és közgyűlési jegyzőkönyvek
Győr–Moson–Sopron megye, Sopron	sérült anyakönyvek, külső megrendelések
Pest megye	anyakönyvek, segédkönyvek
Veszprém megye	könyvtári kötetek, anyakönyvek, segédkönyvek

Költség fedezet alapján tervezett munkák:

Hajdú–Bihar megye	23 kötet anyakönyv, jegyzőkönyv
Jász–Nagykun–Szolnok megye	erősen sérült, gyakran használt jegyzőkönyvek/kötetek

Eredményes pályázat esetére tervezett munkák:

BAZ megye	196 téka felekezeti anyakönyv
Fejér megye	nincsen adat
Komárom–Esztergom megye	nincsen adat
Nógrád megye	2 kötet törvényszéki fogházban raboskodók törzskönyvei
Szabolcs–Szatmár–Bereg megye	nincsen adat

7. Fertőtlenítés

A következő megyei levéltárakban végzünk ehhez kapcsolódó munkát:

Békés megye, Békés	gombásodás elleni intézkedések
Fejér megye	pályázati forrás esetén

Jász–Nagykun–Szolnok megye	alkalmanként, valamint iratanyagok és könyvtári kötetek penészfertőzöttség havi ellenőrzése
Komárom–Esztergom megye	pályázati forrás esetén 1 köbméter
Nógrád megye	36 doboz irat a BFL segítségével.
Pest megye, Nagykőrös	a „C” raktárrész
Szabolcs–Szatmár–Bereg megye	MNL terve szerint
Veszprém megye	a Herendi Porcelángyár iratanyaga, egyes csoportok

IV. Levéltári anyag nyilvántartása

Az MNL a levéltári anyag megfelelő dokumentálása és megőrzésének biztosítása érdekében 2013-ban is a 10/2002. NKÖM rendeletben meghatározottak szerint tervezik az előírt nyilvántartások vezetését.

1. Elektronikus nyilvántartások

Az Országos Levéltár valamennyi iratörző főosztálya folyamatosan végzi a levéltári nyilvántartó programunk (e-Archivum) törzskönyvi adatainak karbantartását, szükség szerinti javítását, kiegészítését. Az e-Archivum kiegészítésével kapcsolatos feladatok leginkább a fond- és állagismertető készítésénél, továbbá a raktári jegyzékek betöltésénél adódnak. Az új LNYR (ScopeArchiv) bevezetésével kapcsolatban elvégzik a tesztelési, valamint más, a program bevezetésével kapcsolatban felmerülő feladatokat. Kiegészítik a hiányzó adatokkal az e-Archivumot, hogy már megfelelő adatokkal lehessen áttölteni a ScopeArchiv-ba. Az új nyilvántartás bevezetését követően elvégzik a migráció ellenőrzését, javítását. A meglévő fondösszegek tartalmának felülvizsgálata és a 10/2002. NKÖM rendelet vonatkozó előírásaiban foglaltaknak megfelelő kiegészítése is tovább folyik.

A szervnyilvántartásban rögzítjük a selejtezési jegyzőkönyvek, iratkezelési szabályzatok, ellenőrzési jegyzőkönyvek, alapító okiratok és SZMSZ-ek adatait és egyre több esetben került fel digitális változat a dokumentumokból az e-Archivumba. Folyamatosan történt a szervek működéssel és megszűnéssel kapcsolatos adatainak az ellenőrzése is, amihez a munkatársak folyamatosan nyomon követik a közlönyöket és a sajtó híreit. Az állandóan változó kormányzati struktúra átalakításából fakadóan kiemelt feladatuknak tekintik a szervezeti változások átvezetését. A szervdossziékban a referensek elhelyezik a záradékolt selejtezési jegyzőkönyveket, az iratkezelés ellenőrzésekről készült jegyzőkönyveket és a hiteles iratkezelési szabályzatokat. A papíralapú nyilvántartás mellett azonban egyre bővül az elektronikus formában meglévő iratkezelési szabályzatok és irattári tervek száma, amelyeket az e-Archivumban csatolt fájlként tárolnak.

A levéltári nyilvántartások egy része az iratgyarapodásokhoz kapcsolódik. Levéltári nyilvántartó programban (e-Archivum) vezetik az átmeneti, gyarapodási, fogyatéki és letéti naplót. A naplók a naplóbejegyzéseken keresztül kapcsolódnak a törzskönyvi adatokhoz. Ezeket valamennyi iratörző főosztály vezeti. Az iratanyag nyilvántartásához készült raktári jegyzékek feltöltése is tovább folytatódik, kiemelt feladatként kezelve az átdobozolások miatt aktualitását veszített raktári jegyzékek feltöltését. Ezek részletezése főosztályok szerinti bontásban történik.

Az 1945 előtti kormányzati szervek főosztálya a köziratképző szerveknél még kint levő 1945 előtt keletkezett maradandó értékű iratok felmérése érdekében folytatja az 1867–1944 között működött szervek jegyzékének összeállítását. Az egységes szempontrendszer alapján felvett szervnyilvántartólapokon található adatokat Excel-táblában rögzítik (szervjegyzék).

Áttekintő raktári jegyzékek készülnek a C 64 (Departamentum commerciale), F 41–F 46 (Gubernium Transylvanicum in politicis), az F 257–258, 507–508, 510–511, 523–524 (Abszolutizmus kori erdélyi közigazgatási levéltárak, illetve Militär- und Civilgouvernement, Statthaltereien in Siebenbürgen, Präsidentialien) állagaiban. Összesen 1479,81 ifm (11 750 raktári egység). Raktári jegyzékek készülnek dobozolással illetve rendezéssel kapcsolatban például a K 27 (Miniszterelnökség, Minisztertanácsi jegyzőkönyvek), K 270 (Pénzügyminisztérium, Erdészeti osztály), K 271 (Pénzügyminisztérium, Gazdászati osztály) és K 809 (Országos M. Kir. Növénytermesztési és Növénynevelési Kísérleti Intézet iratai) állagokban/fondokban. Összesen mintegy 296,90 ifm (2750 csomó/doboz) iratanyaghoz készül új raktári jegyzék.

Az 1945 utáni kormányzati szervek főosztálya munkatársai átnézik a referenciájukhoz tartozó jegyzékeket, felméri azokat, illetőleg az iratanyag állapotát az alábbiak szerint: iratanyag rendezettségének szintje, rendezési feladatok szintenként; jegyzék szintje, az iratanyag jegyzékkel való lefedettsége, a jegyzék pontossága, rögzítésének módja. A felmérés alapján javaslatot tesznek a hiányosságok megszüntetésére és a minden tekintetben megfelelő jegyzékeket feltöltik egy, minden munkatárs által elérhető mappába, valamint frissítik a kutatótermi jegyzékeket. A rendezésekhez kapcsolódóan új raktári jegyzékek készülnek 2137,55 ifm iratanyaghoz és 1087,68 ifm anyaghoz készül új fondleírás többek között a Külügyminisztérium (XIX-J-1), a Pénzügyminisztérium Központ (XIX-L-2), Pénzügyminisztérium (XIX-L-1), az **Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium (XIX-D-6)**, Országgyűlés (XVIII-6), Népjelölési Minisztérium (XIX-C-1) stb. **fondjaiban**.

A Magánlevéltárak, gyűjtemények és gazdasági szervek főosztálya a gazdasági szervekkel kapcsolatban tovább folytatja az e-Archivum szervnyilvántartásának vezetését, pontosítását, frissítését. Tervezik a megyei területi levéltárakkal az illetékességi köri elhatárolást, amely a tartós állami tulajdonban lévő szervek jegyzékének összevetését jelenti. A főosztály az új levéltári nyilvántartó rendszerre való áttéréssel kapcsolatban tervbe vette raktári jegyzékeinek aktualizálását. (Tervezzük például a Perényi, a Széchényi, Nádasdy családok levéltárai jegyzékeinek és fondleírásainak javítását, aktualizálását. Kb. 1200 ifm.). 2013-ban véglegesíteni szeretnék a főosztály letéti nyilvántartását. Feladataik között szerepel a Hungarika-nyilvántartás korszerűsítése is.

A biztonsági filmezés jelentős lecsökkenésével 2013-ban korlátozott mértékű állományba vétel várható. Filmcsere-egyezmények keretében 2013-ban is érkeznek szlovák illetve osztrák filmek. A 2012-ben beérkezett filmekkel együtt kb. 400–500 db filmtekercs jegyzékelésére lenne szükség. (2013-ra nem tervezhető).

	Raktári jegyzék		Fondleírás	
Főosztály	Db	ifm.	Db	ifm.
1945 előtti	27	1776,71	13	1479,81
1945 utáni	48	2137,55	9	1087,68
Magánlevéltári	676	1286,58	876	1286,58
Összesen	751	5200,84	898	3854,07

A megyei levéltárakban a törzskönyvi nyilvántartást mindannyian, a gyarapodási, fogyatéki, letéti, kölcsönzési és átmeneti naplót, valamint a raktári jegyzékeket egyre többen egységes program alkalmazásával vezetik a számítógépen. A tárolt adatok rendszeres biztonsági mentéséről és archiválásáról a programhoz mellékelte útmutató szerint gondoskodik mindenki.

Az informatikai infrastruktúra különbözősége miatt 2013-ban az e-Archivummal kapcsolatos feladatok mértéke eltérő mértékű lesz. Sopronban új gépeken pl. az „alapoktól építkezve” kell felépíteni majd az e-Archivumot, Győrben szintén hardver-nehézségek gátolják a problémamentes rendszerhasználatot és a megkezdett feltöltés folytatását. Az e-Archivumban vezetett naplók közül — amelyeket több helyen továbbra is vezetnek manuálisan, szabályosan év végén hitelesítve, aláírással és pecséttel lezárva azt —, leggyakrabban a gyarapodási napló a naprakész. Egyes levéltárakban a további naplók vezetését is elindítják. Pl. BAZ megyében az elektronikus naplót a korábbi évek gyakorlata szerint nyomtatják majd ki év végén, és zárják le hitelesítve. Nógrádban remélik, hogy 2013-ban kapnak szakmai segítséget a naplók használatát gátló programhiba kijavításához, és ezeket szintén naprakésszé tehetik.

Ott, ahol még nincs minden fond rögzítve (Békés, Fejér), vagy a fondszerkezet átalakítása miatt újra kell ellenőrizni, javítani a bevitt adatokat (Csongrád megye, Szentes), az idén igyekeznek pótolni a hiányosságokat. Hódmezővásárhelyen elvégzik a fondfőcsoportok virtuális összevonását.

A törzskönyvet a megyei levéltárak többsége folyamatosan vezeti. Jász–Nagykun–Szolnok, Komárom–Esztergom, Zala megyében naprakész, rajtuk kívül mindenkinek van többkevesebb pótolnivalója 2013-ban. A raktári elhelyezésre vonatkozó mező kitöltését Hajdú–Biharban és Győrben objektív okok, a költözés, illetve a fondrevízió folyamatos volta még megakadályozza, Tolnában a költözés lezárulta az adatpontosítást teszi aktuális feladattá.

A raktári jegyzékek csatolását illetően változatosabb a tennivalók sora. A raktári jegyzék megléte és elektronikus formájának feltöltöttsége rendkívül széles skálán mozog: Tolnában 30, Jász–Nagykun–Szolnok megyében 95 %-os. Nagy kihívással néznek szembe Pest megyében, ahol több ezer ifm-nyi anyaghoz nincs raktári jegyzék, vagy csak ideiglenes van. A levéltárak többsége kiemelt feladatának tekinti 2013-ban a hiányzó raktári jegyzékek elkészítését, a régiók aktualizálását, egységesítését, elektronikussá tételét. A levéltárak 2013-ban összesen 8333 fm iratról és kötetről, 404 db térképről és 571 tekercs mikrofilmről készítenek zömmel elektronikus raktári jegyzéket. (Különösen Hevesben és Somogyban nagyarányúak ezek a munkák, mert elmaradásokat kell pótolni.) Néhol szükséges a régen húzódó programhiba mielőbbi kijavítása, ill. a megfelelő infrastruktúra megteremtése ahhoz, hogy megvalósulhasson az optimális csatolás. A raktári jegyzékek honlapon való elérésére Baranyában és Jász–Nagykun–Szolnokban külön hangsúlyt fektetnek.

A folyamatosan frissített, naprakész e-Archivumot a szokott módon kezelik az idén is Komárom–Esztergom, Jász–Nagykun–Szolnok és Zala megyében. A többiek törekszenek a feladatok elvégzésére, a hiányosságok pótlására, a rendszer teljessé tételére.

Az e-Archivum mellett – a korábbi évekhez hasonlóan – néhány levéltárban *más nyilvántartást* is vezetnek. A kutatható mikrofilmekről terveznek nyilvántartást készíteni a Fejér megyei levéltárosok. Egyedi nyilvántartást vezetnek Makón: a kutatói gépen elérhető fotótári elektronikus leltárt. Tolnában a biztonsági mikrofilmekről készül jegyzék.

Az új elektronikus nyilvántartások előkészületeibe bekapcsolódnak a megyei levéltárak is. A *Scope Archive* és LNYRK munkacsoport tagjai: Békés, Csongrád, Jász–Nagykun–Szolnok, Pest, Veszprém. Az *ELP* munkacsoport tagjai: Sopron, Nógrád, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Somogy, Zala. 2013 végére Pest megyében a tavaly elkezdett munka eredményeként az adatok Scope Archive-ba való áttöltése be is fejeződik.

Az elektronikus nyilvántartás vezetéséhez szükséges az informatikai eszközpark megújítása Győrben, Fejér megyében és Sopronban, de a levéltárak többsége is csak informatikai fejlesztést követően felel majd meg az elektronikus nyilvántartórendszer biztonságos üzemeltetésének.

2. Manuálisan vezetett nyilvántartások

A megyei levéltárak a rendeletben előírt naplókat többnyire manuálisan is vezetik, kezelik a levéltárak. A tervezési statisztikai adatlapokat Bács–Kiskun, Csongrád, Komárom–Esztergom és Veszprém megyében aktualizálják. Veszprémben a költözköztetett egyedi nyilvántartásukat, a fonddossziék alapját képező, alapteltár-szerű fondrevíziós lapokat vizsgálják felül 2013-ban. Ennek egyik célja, hogy a még hiányzó belső fonddossziékat pótolják. A dossziékat manuálisan kezelik a levéltárak. Revíziót az e-Archivumban történő adatrögzítéssel párhuzamosan a Csongrád megyei tagintézmény tervez, a hiányosságok pótlását Heves és Veszprém megye tartotta ez évre fontosnak, míg Nógrádban folytatódik a revitalizálás. Fondnyilvántartás korrekcióját tervezik Komárom–Esztergom megyében.

V. Rendszerezés, rendezés

Az MNL a hatályos Levéltári törvény 13. § „c” pontjában foglaltakkal összhangban a 2013. évben is nagy hangsúlyt fektet mind a beérkező, mind pedig a már a MNL-ben őrzött iratanyag rendezésére és rendszerezésére.

Az Országos Levéltárban ebben a munkában – értelemszerűen – valamennyi iratörző osztály közreműködik. A szakma szabályainak megfelelően, illetve az intézmény humán erőforrásának figyelembe vételével határozták meg a 2013. évre vonatkozó rendezési és rendszerezési tervüket. Számos esetben folytatódnak korábbi évek rendezési munkái, de ugyanakkor - az iratgyarapodásnak is köszönhetően - több új rendezési project is elindul a 2013. évben.

A megyei levéltárak 2013. évi rendezési munkálatainak fő célkitűzése — a kiadott főigazgatói irányelveknek megfelelően — a levéltárak őrzésében lévő rendezetlen iratanyagok felszámolása, azok legalább alap-, de leginkább középszintre való rendezése, továbbá az alapszinten rendezett állományok középszintre rendezése. A munkák tervezésekor figyelembe vették az ügyfélszolgálati és kutatói igényeket is, így azokat az irategyütteseket is rendezés alá vonják, amelyek a levéltárhoz fordulóknak minél magasabb szintű kiszolgálását elősegítik. Raktári rendezésben minden megyei levéltár érintett, a rendezés alá vont iratanyag mintaállványozását mindenhol elvégzik. A helyhiány vagy nem megfelelő raktári körülmények miatt férőhely nyeresége céljából több levéltár kényszerül nagyobb mennyiségű iratanyag átcsoportosítására, s ugyancsak komoly fizikai munkát jelentenek a korábbi és várható költözködések miatti pakolások.

1. Alapszintű rendezés

Az Országos Levéltárban tervezik az Országgyűlés Hivatalától 2012-ben átvett, 1900 és 1969 között kilépett dolgozók, illetve a Műszaki Hivatal személyzeti iratainak (1930-1950) alapszintű rendezését. Az alapszintű rendezés egyik indoka, hogy az irategyüttest több szerv is keletkeztette (Képviselőház, [Ideiglenes] Nemzetgyűlés, Országgyűlés). Az iratanyag darabszintű jegyzékelése után lehet az egyes (ügy)iratok fondképzőnkénti leválasztását és állományba vételét, majd a Képviselőház regisztratúrájába tartozó iratok reponálását végrehajtani. A szükséges feladatokat az 1945 előtti kormányzati szervek főosztálya és az 1945 utáni kormányzati szervek főosztálya közösen végzi el.

Az Országos Levéltárban összesen 3,85 ifm iratanyag alapszinten történő rendezését tervezik.

Alapszintű rendezésre 6 megyei levéltárban kerül sor 2013-ban az alábbiak szerint:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>Alapszinten rendezésre kerülő iratok terjedelme (ifm)</i>
MNL Bács–Kiskun Megyei Levéltár	104,69
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	17,78
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	35,00
MNL Tolna Megyei Levéltár	6,00
MNL Veszprém Megyei Levéltár	46,67
MNL Zala Megyei Levéltár	139,69

A megyei levéltárakban 2013-ban alapszinten rendezésre kerülő iratanyag összes terjedelme 349,83 ifm, mely több mint 260 fondot érint.

A Magyar Nemzeti Levéltárban összesen 353,68 ifm alapszintű rendezése történik meg.

2. Középszintű rendezés

Az Országos Levéltárban a 2013-as rendezési célok egyike, hogy több, nagyobb terjedelmű állagot középszinten rendezzenek, illetve a már zajló, hasonló jellegű munkát folytatódjanak, adott esetben befejeződjenek. Így az Állami Egyházügyi Hivatal, Általános iratok (XIX-A-21-b), az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, Általános iratok (XIX-D-6-c), a Pénzügyminisztérium (XIX-L-1) és a Pénzügyi Központ (XIX-L-20) fondjainak a középszintű rendezése fontos feladata az 1945 utáni kormányzati főosztályának. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank rendezésének folyamatában eddig befejeződött a Z 36-42 és 48 állagok rendezése, illetve ügyiratszintű jegyzékelése. Emellett folyamatosan halad az állományvédelmi célú áttekintés, majd a károsító anyagok eltávolítása is. Folyamatban van a Z 43 állag igazgatói levelezésének rendezése és jegyzékelése is. A MÁVAG-vállalatcsoport iratai közül folytatják a nagy terjedelmű Magyar Királyi Vas és Acélgyár általános iratai (Z 1558) állag középszintű rendezését. A rendezést a papírt károsító anyagok eltávolítása és dobozolás kíséri. Az Alumíniumérc Bánya és Ipar Rt. Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium Rt. (XXIX-F-37) anyagából 30 doboz van még hátra. 2012-ben az Almásfüzitői Timföldgyár (XXIX-F-197) fondjából alapszinten leválasztott 35 doboznyi irat középszintű rendezése is 2013. évi tervük része.

Az MNL OL-ban összesen 1276,9 ifm. iratanyag középszintű rendezését tervezik.

Minden megyei levéltár a középszintű rendezést tekinti kiemelt feladatának, mennyiségben ezek teszik ki a rendezési munkálatok legnagyobb részét. Középszintű rendezésre a legtöbb fondfőcsoportban sor kerül, levéltáranként természetesen eltérően. A rendezések jellemzően a városi és községi tanácsok, önkormányzatok iratanyagait és az oktatási intézmények fondjait érintik, ezek majdnem mindenhol szerepelnek a munkatervekben. Ugyancsak jelentős mennyiségű az állami vállalatok és szövetkezetek iratainak középszintű rendezése is.

A 2013. évben tervezett középszintű rendezések megyei levéltáranként:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>Középszintű rendezésre kerülő</i>		
	<i>fondok száma (db)</i>	<i>terjedelme (ifm)</i>	<i>érintett fondfőcsoportok</i>
MNL Baranya Megyei Levéltár	9	197,98	IV, V, VIII, XI, XXIII
MNL Bács–Kiskun Megyei Levéltár	78	226,46	IV, V, VI, VIII, IX, X, XV, XXIII, XXIV
MNL BAZ Megyei Levéltár	41	57,15	IV, VI, VIII, IX, XIII, XXIII, XXX
MNL Békés Megyei Levéltár	25	125,40	VIII, IX, X, XI, XIV, XXIII, XXIX, XXXIII
MNL Csongrád Megyei Levéltár	35	139,09	IV, VII, VIII, X, XIV, XV, XXI, XXIII, XXV
MNL Fejér Megyei Levéltár	3	224,03	XXIII
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára	1	38,00	XXIX
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	19	31,21	IV, V, VIII, X, XII, XIV, XXIII, XXIV, XXXV
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	40	244,38	VII, VIII, X, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXX, XXXV
MNL Heves Megyei Levéltár	19	140,04	VIII, XII, XV, XXIII, XXIV, XXXV
MNL Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Levéltár	7	52,03	VIII, XXIII, XXV, XXIX
MNL Komárom–Esztergom Megyei Levéltár	6	47,28	VIII, XIII, XXIII, XXIV
MNL Nógrád Megyei Levéltár	21	358,42	VIII, XXIV, XXV, XXIX, XXX
MNL Pest Megyei Levéltár	5	110,00	XXIII
MNL Somogy Megyei Levéltár	78	512,36	IV, V, VIII, X, XIII, XV, XXIII, XXIV, XXV, XXXV, XXXVII
MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár	386	145,32	IV, V, VIII, XIV, XVII, XXIII, XXIX, XXX, XXXVII
MNL Tolna Megyei Levéltár	1	4,29	XIV
MNL Vas Megyei Levéltár	33	179,00	XV, XXIII, XXV, XXVI, XXVII
MNL Veszprém Megyei Levéltár	25	163,94	XV, XXIII, XXV, XXVI, XXVII
MNL Zala Megyei Levéltár	115	238,66	IV, V, VI, VIII, IX, X, XXIII, XXXV
Összesen	947	3235,04	

A megyei levéltárak együttes középszintű rendezése 947 fondot érint, terjedelme 3235,04 ifm.

A Magyar Nemzeti Levéltárban összesen 4511,94 ifm középszintű rendezését tervezzük.

3. Darabszintű rendezés

Az Országos Levéltárban a K.k. Districts-Regierung Grosswardein, Általános iratok (D 117) kutatásánál derült ki, hogy az állag belső rendje megbomlott, így annak darabszintű rendezése szükséges a rendelkezésre álló segédkönyvek alapján. A 2012-ben megkezdett munka folytatódik 2013-ban. A K.k. Districts-Regierung Grosswardein (D 127) dobozolásánál derült ki, hogy elég sok, 19. században keletkezett reponendát is tartalmaz az iratanyag, amit korábban nem lehetett felderíteni. Idén sor kerül a reponenda felszámolására. A Politikatörténeti Intézet és Szakszervezeti Levéltártól 2012-ben átvett iratanyagok – a büntetőintézetek iratainak gyűjteménye Fegyintézeti értesítőjegyzékek (1919-1941) - egy része darabszintű rendezést igényel. A gyűjteményes állagon belül az egyes iratok provenienciájának megállapítása csak szálsankénti átnézéssel lehetséges, és az egyes fondképzők beazonosítása után állapítható meg a levéltári illetékesség. Befejezik a Munkásőrség Társadalmi állomány személyi kartonjai (M-KS 295. f. 2. cs.) abc szerinti rendezését ('n'-től). A feldolgozó munka során szintén darabszintű rendezésre kerül sor a Nyilaskeresztes Párt belépési nyilatkozatai (P 1351) és a Nemzeti Szocialista Magyar Párt - Hungarista Mozgalom (P 2294), Volksbund der Deutschen in Ungarn, 1939–1945 (P 1365) fondokban. A V 5 D/I/a (Altenburger Gusztáv és Réső Ensel Sándor címer- és pecsétgyűjteménye. Alap-, közép és felsőfokú közigazgatási egységek pecsét- és bélyegzőlenyomatai, címerkivágatai) – folytatódik a középszinten rendezett fond a 2010-ben megkezdődött darabszintű rendezése.

Az MNL OL-ban összesen 72,46 ifm. iratanyag darabszintű rendezését tervezik.

Darabszintű rendezéseket a megyei levéltárak leginkább a IV. fondfőcsoport kisebb fondjaiban, állagaiban, továbbá a családok, a személyek és a gyűjtemények iratanyagában terveznek. 17 intézmény tervez darabszintű rendezést.

A 2013. évben tervezett darabszintű rendezések megyei levéltáranként:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>Darabszintű rendezésre kerülő</i>		
	<i>fondok száma (db)</i>	<i>terjedelme (ifm)</i>	<i>érintett fondfőcsoportok</i>
MNL Baranya Megyei Levéltár	5	2,34	XXIII, XV
MNL Bács–Kiskun Megyei Levéltár	70	69,18	
MNL BAZ Megyei Levéltár	7	0,96	IV, XIII
MNL Békés Megyei Levéltár	1	0,96	IV
MNL Csongrád Megyei Levéltár	7	72,55	V, VI, VII, XV, XXV
MNL Fejér Megyei Levéltár	5	33,50	IV, XV, XXV
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	10	25,94	IV, VIII, XIV, XXIII, XXIV
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	4	0,42	IV, XIV
MNL Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Levéltár	2	42,55	XXIX, XXXVI
MNL Komárom–Esztergom Megyei Levéltár	5	29,94	IV, XV, XXV
MNL Nógrád Megyei Levéltár	1	4,03	IV
MNL Pest Megyei Levéltár	4	24,00	IV
MNL Somogy Megyei Levéltár	10	17,80	XV, XXIII
MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár	4	3,01	IV, VIII, XIII
MNL Vas Megyei Levéltár	1	2 db	IV
MNL Veszprém Megyei Levéltár	4	8,10	XI, XXIII
MNL Zala Megyei Levéltár	67	85,72	IV, XII, XIV
Összesen	207	421	

Darabszintű rendezést 2013-ban a megyei levéltárak 207 fondban végeznek, amelyek mennyisége 421 ifm és 2148 db térkép, térképszelvény.

A Magyar Nemzeti Levéltárban összesen 493,46 ifm darabszintű rendezését tervezük.

4. Ellenőrző, kiegészítő rendezés

Az Országos Levéltárban dobozolóssal egy időben ellenőrző rendezést végeznek a Departamentum turmae praetoriae (C46), a Departamentum in- et excorporationale (C 47), Departamentum Jazygum et Cumanorum (C 48), a Departamentum civitatense (C 49), K. k. Statthaltereien Abtheilung Kaschau (D 128 – D 130), a Proviant-Magazins Extracte (E 208), a Collectanea Varia (E 209), a Miscellanea (E 210), a Miniszterelnökség, Minisztertanács jegyzőkönyvek (K 27), a Pénzügyminisztérium Erdészeti osztály (1867-1880; K 270), a Pénzügyminisztérium Gazdászati osztály (1867-1899; K-271) állagokban. Folytatódik, illetve befejeződik az év folyamán az Magyar Távirati Iroda (XXVI-A-14) anyagának ellenőrző rendezése. Azonban már most ütemezhető néhány további állag hasonló munkafeladata. Ilyen az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium (XIX-D-6), Pénzügyminisztérium (XIX-L-1), Pénzügyintézet Központ (XIX-L-20), Legfőbb Ügyészség Politikai Osztály (XX-10-k), Legfőbb

Ügyészség Politikai Osztály (XX-10-k), Állami Egyházügyi Hivatal, Általános iratok (XIX-A-21-b), Művelődési Minisztérium, Glatz Ferenc miniszter (XIX-I-9-d), PRESSINFORM Külföldi Újságírókat Tájékoztató Iroda (XXVI-A-38) fondjaiban. Szintén ellenőrző rendezést fognak végrehajtani a Festetics család (P 279) Directoratus állaggal kapcsolatos munkálatok során, valamint a Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetsége Levéltára (1920-1949; P 1475-1477) fondban. A MNB Nemzetközi Fejlesztési Intézmények (XXIX-L-1-ccc) állag 1-35. és 69-110. dobozainak ellenőrző rendezése, illetve a duplumok leválogatásával egy jövőbeli selejtezés előkészítése szintén a 2013. év feladata.

Az MNL OL-ban összesen 1607,05 ifm. iratanyag esetében terveznek ellenőrző rendezéssel összefüggő munkálatokat.

Az Országos Levéltárban Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivaltól átvett Országos M. Kir. Növénytermesztési és Növénynevelési Kísérleti Intézet, Mosonmagyaróvár iratanyagot szükséges rendezési terv alapján összerendezni és kiegészíteni a K 809 törzsszámon őrzött, hasonló című és tárgyú iratanyaggal. A Politikatörténeti Intézet és Szakszervezeti Levéltártól 2012-ben vették át Belügyminisztérium közbiztonsági osztályának nyilvántartólapjait. Az iratanyagok közül a Belügyminisztérium közbiztonsági osztályának nyilvántartólapjaival (1920-1940) ki kell egészíteni a Belügyminisztérium releváns iratanyagát (K 150 Általános iratok VII. kútfő 9-b tétel). Kiegészítő rendezés keretében szükséges rendezni, a rendezés első mozzanataként, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium Iktatott iratait, a Pénzügyminisztérium Iktatott iratait és a Pénzügyintézet Központ Csendes felszámolás alatt álló bankcsonkok iratait. Szükséges az Egészségügyi Minisztérium TÜK állagainak egyesítése (TÜK: XIX-C-2-x és visszaminősített TÜK: XIX-C-2-y), továbbá a Legfőbb Ügyészség Politikai Osztály (XX-10-k) több alkalommal beszállított iratanyagának egymáshoz rendezése is.

Az MNL OL-ban összesen 150,39 ifm iratanyag esetében terveznek kiegészítő rendezéssel összefüggő munkálatokat.

A megyei levéltárak közül 16 intézmény jelölt meg munkatervében külön ellenőrző és/vagy kiegészítő rendezést.

A 2013. évben tervezett ellenőrző és kiegészítő rendezések megyei levéltáranként:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>Ellenőrző rendezés</i>		<i>Kiegészítő rendezés</i>	
	<i>fondok száma (db)</i>	<i>terjedelme (ifm)</i>	<i>fondok száma (db)</i>	<i>terjedelme (ifm)</i>
MNL Baranya Megyei Levéltár	4	4,38	0	0,00
MNL BAZ Megyei Levéltár	2	22,83	6	64,88
MNL Csongrád Megyei Levéltár	1	14,80	2	8,50
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára	1	26,50	0	0,00
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	15	19,60	1	0,48
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	3	2,16	1	0,93
MNL Heves Megyei Levéltár	192	1195,04	0	0,00
MNL Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Levéltár	0	0,00	1	34,86
MNL Nógrád Megyei Levéltár	3	53,40	1	20,00
MNL Pest Megyei Levéltár	2	16,00	0	0,00
MNL Somogy Megyei Levéltár	17	1106,06	0	0,00
MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár	3	7,59	6	106,78
MNL Tolna Megyei Levéltár	8	261,42	0	0,00
MNL Vas Megyei Levéltár	18	142,44	0	0,00
MNL Veszprém Megyei Levéltár	11	15,94	1	1,00
MNL Zala Megyei Levéltár	3	81,64	0	0,00
Összesen	283	2969,80	19	237,43

A megyei levéltárak 2013-ban ellenőrző/kiegészítő rendezési munkái 302 fondban 3207,23 ifm mennyiséget tesznek ki.

A Magyar Nemzeti Levéltárban összesen 4964,67 ifm ellenőrző és kiegészítő ellenőrzését tervezzük.

5. Raktári rendezés (mintaállványozás, jelzetelés, átrendezés)

A Országos Levéltár Levéltára (Y szekció) 1945 utáni állagai jelenleg nem megfelelő raktári rendben fekszenek, ezért átrendezésük szükséges. Az 1945 utáni kormánysszervek főosztályán a középszinten rendezett irategységeket, valamint a kiegészítő rendezés alá vettek mintáallványozni és jelzetelni szükséges, illetve adott esetben a raktári egységek cseréjére is szükség lehet. E mellett a Magyar Posta (XXIX-H-131, 278 raktári egység) és a MATÁV (XXIX-H-125, 148 raktári egység) egyébként rendben lévő iratanyagának dobozain címelés fog történni.

Az MNL OL-ban összesen 450, 08 ifm iratanyag raktári rendezését (mintaállványozás, jelzetelés, átrendezés tervezik.

A megyei levéltárakban a rendezések szinte minden esetben raktári rendezési munkálatokkal járnak együtt, a fondok mintáallványozását, jelzetelését mindenhol elvégzik, az iratok raktári

helyükre kerülnek. A raktári rend megtartását és megteremtését fontosnak tekintik. Komplet raktári költöztetésre várhatóan Csongrád megyében a makói fióklevéltárban és talán a Fejér megyében kerül sor. A legtöbb levéltár kényszerűségből is felvállal nagyobb volumenű átrendezéseket, amelyekkel megpróbálnak további szabad férőhelyet nyerni. A korábbi években új raktári egységekbe került iratok raktári rendezési munkái szintén feladatot jelentenek.

A 2013. évben tervezett raktári rendezések megyei levéltáranként:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>Raktári rendezés</i>
	<i>terjedelme (ifm)</i>
MNL Baranya Megyei Levéltár	200,32
MNL Bács–Kiskun Megyei Levéltár	295,64
MNL BAZ Megyei Levéltár	145,82
MNL Békés Megyei Levéltár	200,00
MNL Csongrád Megyei Levéltár	211,64
MNL Fejér Megyei Levéltár	257,53
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára	144,84
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	95,01
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	244,38
MNL Heves Megyei Levéltár	1335,08
MNL Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Levéltár	94,58
MNL Komárom–Esztergom Megyei Levéltár	77,22
MNL Nógrád Megyei Levéltár	362,45
MNL Pest Megyei Levéltár	206,29
MNL Somogy Megyei Levéltár	2671,81
MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár	148,33
MNL Tolna Megyei Levéltár	156,00
MNL Vas Megyei Levéltár	179,00 (+ 100 000 db tervrajz)
MNL Veszprém Megyei Levéltár	336,65
MNL Zala Megyei Levéltár	324,38
Összesen	7686,97

2013-ban a megyei levéltárak raktári rendezési munkái legalább 7686,97 ifm nagyságrendű iratot, 2146 db térképet és 100 000 db tervrajzot érintenek.

A Magyar Nemzeti Levéltárban összesen 8147,06 ifm és 100.000 db tervrajz raktári rendezését tervezzük.

VI. Selejtezés

Az Országos Levéltár selejtezési munkát az 1945 utáni irategységek esetében tervez az illetékes főosztályokon, elsősorban a rendezési munkákkal párhuzamosan. Így a Magániratok, gyűjtemények és gazdasági szervek főosztálya selejtezési tervet nyújt be és selejtezési jegyzéket készít az Alumíniumérc Bánya és Ipar Rt. Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium Rt. (XXIX-F-37), a Dunavölgyi Timföldipar Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium Rt. (jelzete még nincs), és a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút (XXIX-H-51) fondjaihoz. Hasonlóképpen az 1945 utáni kormányzervek főosztályán a Pénzügyminisztérium (XIX-L-1), a Pénzügyi Központ (XIX-L-20), a Külügyminisztérium (XIX-J-1), valamint az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium (XIX-D-6) fondjaihoz készül selejtezési terv. Ezek felterjesztése, illetve minisztériumi elfogadása esetén a selejtezési eljárás lefolytatására még ez évben sor kerülhet (fenti munkákban érintett iratmennyiség: 1293,49 ifm).

Emellett egyes korábbi rendezési, segédletkészítési munkák közben elkülönített, nem marandó értékű iratok szabályszerű lesejtezése is esedékessé válik tárgyévben. Így selejtezési terv készül a MSZMP Külügyi Osztály (M-KS 288 f. 32. cs.), a Legfelsőbb Bíróság Büntető kollégium (XX-5-d), valamint a Magániratok, gyűjtemények és gazdasági szervek főosztályán a MASZOBAL-rendezés és -sejtezés tapasztalatai alapján az Almásfüzitői Timföldgyár (XXIX-F-197) „Újítások” alsorozatát érintően (ezen munkákban érintett iratmennyiség: 312,65 ifm).

Továbbá az 1945 utáni kormányzervek főosztályán megtörténik a Népjóléti Minisztérium (XIX-C-1) iratainak korábbi terv alapján való selejtezése. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (XIX-A-41) iratait érintő, 2012. évre tervbe vett selejtezés a szerv még át nem vett iratainak felmérése után kezdődhet meg (ezen munkákban érintett iratmennyiség: 193,27 ifm).

A legtöbb megyei levéltár a rendezés során elvégez úgynevezett tisztogató selejtezéseket is különböző dossziék, üres lapok, az ún. irattári „sallangok” kiemelésével. Selejtezési ajánlás alapján a tanácsi iratanyagok selejtezése történik. 12 levéltár tervez külön selejtezési munkákat, amelyek többsége a XXIII, XXIV, XXIX és XXX fondfőcsoportba tartozó fondokat érinti.

A 2013. évben tervezett selejtezők megyei levéltáranként:

<i>A levéltár megnevezése</i>	<i>selejtezés</i>		
	<i>fondok száma (db)</i>	<i>terjedelme (ifm)</i>	<i>érintett fondfőcsoportok</i>
MNL Bács–Kiskun Megyei Levéltár	4	13,04	V, XXIII
MNL Fejér Megyei Levéltár	3	22,44	XXIX
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára	1	150,00	XXIX
MNL Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára	1	3,96	
MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár	4	17,70	VIII, XXIX, XXX
MNL Komárom–Esztergom Megyei Levéltár	3	44,00	XV, XXII, XXIV
MNL Nógrád Megyei Levéltár	21	358,42	VIII, XXIV, XXV, XXIX, XXX
MNL Pest Megyei Levéltár	3	1150	XXIII
MNL Somogy Megyei Levéltár	3	249,10	XXIV, XXX, XXXII
MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár	5	46,57	XXIII
MNL Veszprém Megyei Levéltár	6	64,71	XXIII
MNL Zala Megyei Levéltár	21	35,00	XXIII, XXIV
Összesen	75	1119,94	

A megyei levéltárak 75 fondja selejtezés alá vont iratainak mennyisége 1119,94 ifm. Ezen kívül az MNL Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Levéltár is végez selejtezést a rendezés alá vont iratanyagokban.

VII. Segédletkészítés

Az intézmény középtávú szakmai célkitűzéseinek megfelelően 2013-ban továbbra is nagy hangsúlyt fektet a segédletkészítésre, amely elsősorban a korábbi években megkezdett munkák folytatását, illetve az adatbázisok tekintetében az NKA-hoz benyújtott sikeres pályázatok teljesítését, illetve korábbi pályázatok munkálatainak továbbfejlesztését jelenti.

A segédletkészítés tekintetében változás, hogy az új nyilvántartó rendszerre történő átállással párhuzamosan a 10/2002. NKÖM-rendelet értelmében a nyilvántartással kapcsolatban elvégzett feladatok az Országos Levéltárban a levéltári nyilvántartások közé lettek besorolva, köztük a raktári jegyzékek és az áttekintő raktári jegyzékek is. Papíralapú repertórium nem fog a jövőben készülni. Egy fond- és állagbevezető (amely egyébként a nyilvántartás részét is képezi) és egy részletes áttekintő raktári jegyzék együttes használatával ugyanis a repertórium így kiváltható, és mivel ezek az elemek a nyilvántartó rendszerbe kerülnek, így a repertorizálási munkákat a nyilvántartás részeként (fond- és állagbevezető, valamint raktári jegyzék formában) vették tervbe. A megyei levéltárak esetében ez az átállás még nem történt meg, ott külön tárgyaljuk a hagyományos segédleteket.

1. Lajstrom, darabszintű jegyzék, mutató, napirendi jegyzék

Az Országos Levéltárban a lajstromok, darabszintű jegyzékek, mutatók és napirendi jegyzékek munkálatai az előző évekhez hasonlóan folytatódnak. Ebből a csoportból kiemelkedő a magyar-román együttműködés keretein belül a ma Romániában, egykor a Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség területén fekvő területekre vonatkozó iratanyagról készített **jegyzék**. A felek közötti megállapodás alapján a főosztályok munkatársai az előző évben a létrejött vegyes munkabizottság irányelvei szerint jegyzékelték a megállapodásban érintett iratanyagot. Az Erdélyi Kormányhatósági levéltárak (F szekció) esetében, amelyik a legfrekvenciáltabb szekció, és amely összesen 575 törzsszámból áll, illetve az O szekció esetében azonban nem sikerült elvégezni a teljes jegyzéket. A Magánlevéltárak, gyűjtemények és gazdasági szervek főosztályának iratanyagáról (P, R, Z szekciók) a teljes feladat elvégzésére 2013-ban fog sor kerülni.

Ezen felül az 1945 előtti kormánysszervek főosztálya a helytartótanácsi levéltár repertórium-szerű raktári jegyzékeinek munkálatai közben talált tervek és térképeket jegyzékeli, valamint elkészíti a T és S szekciókba áttett tervek és térképek konkordanciáját. A főosztályon dolgozó oszmanista munkatárs folytatja a mikrofilmezett török iratok jegyzékelését, valamint koordinálja a MNL állományában található török nyelvű iratok felmérését. A kiegyezés utáni minisztériumok iratanyagából az ún. menekített iratokból leválasztott jogszolgáltatási szervek iratanyagához az iratok rendezéséhez szükséges jegyzék elkészítését tervezik amellyel a fondképzőnként történő szétválogatás megkönnyíthető, valamint ügyiratszinten jegyzékeli az Országgyűlés Hivatalától átvett személyi iratokat. A Magánlevéltárak, gyűjtemények és gazdasági szervek főosztálya jegyzékeket készít az R szekció különféle törzsszámú irataihoz (R 90, R 307, R 314), valamint megkezdte a pontatlan segédkönyvekkel rendelkező Magyar Államvasutak Igazgatósága (Z 1525), A Csepel Vas- és Fémművek (XXIX-F-3-c), A Magyar Nemzeti Bank (XXIX-L-1-e), illetve az Egyesült Izzó BFL-től átvett (XXIX-F-378) iratainak jegyzékelését. Részletes jegyzék készítését összesen 71,95 ifm terjedelmű iratanyaghoz terveznek.

Regeszták készítését a Horvát Nemzeti Levéltárban lévő, egykor a kamarai levéltárból átkerült, mintegy 50 db magyar nyelvű irat (Zrínyi iratok) esetében terveznek, amelyre az ICARuS projekt keretében kerül sor. A regesztákhoz hasonlóan a **mutatók** esetében is kevesebb ilyen jellegű munkát terveznek. Mindössze a már több éve folyó mutatózás utolsó munkaütemét tervezik, amely során a kamarai archívumban található dézsmajegyzékekhez a még hátralévő 3 ifm terjedelmű iratanyaghoz készítünk részletes helynévmutatót. A munka a már meglévő adatbázis kiegészítését szolgálja.

Az MNL megyei tagintézményei 2013-ban mindösszesen 9 258 ifm irathoz és kötethez, továbbá 1417 db térképhez — amely iratmennyiség egy átlagos magyarországi megyei levéltár anyagát teszi ki — készítenek valamilyen hagyományos levéltári segédletet. E mennyiség az egyes segédletfajták között az alábbiak szerint oszlik meg (a raktári jegyzékek készítését a IV. fejezetben tárgyaltuk, mivel ezek a levéltári anyag raktári egység szintű nyilvántartására szolgálnak):

Áttekintő raktári jegyzék: 406,27 fm irat és kötet

Repertórium: 249,06 fm irat és kötet

Iratjegyzék: 210,24 fm irat és kötet, 1417 db térkép

Lajstrom: 175,06 fm irat és kötet

Névmutató: 89,96 fm irat és kötet

Tárgymutató: 50,06 fm irat és kötet

Regesztá: 0,25 fm kötet

Konkordancia-jegyzék: 8080,08 fm irat és kötet

A konkordancia-jegyzék összeállítására 4 tagintézmény vállalkozik, és közülük a Hajdú–Bihar megyei és a Heves megyei — amelyek összesen 7726,00 fm iratanyaghoz készítenek ilyen segédletet — messze megelőzik a másik két levéltárat, amelyek összesen 354,08 fm irathoz és kötethez készítenek konkordancia-jegyzéket. E jelenség háttérében az áll, hogy a két említett intézmény az idei esztendő folyamán jelentős előrelépést kíván tenni az új fondszerkesztési alapelvek bevezetésének területén.

Áttekintő raktári jegyzéket 8 levéltár (Baranya, Bács–Kiskun, Győr–Moson–Sopron Soproni, Komárom–Esztergom, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Tolna, Veszprém), repertóriumot pedig csupán egy tagintézmény (Csongrád megyei) készít, mindösszesen 406,27, illetőleg 249,06 ifm iratanyaghoz.

A 20 intézmény közül lajstromot 9, iratjegyzéket és névmutatót 8–8, tárgymutatót pedig 6 tagintézmény tervez készíteni 2013-ban. Ugyanakkor az is tény, hogy 3 levéltár (Fejér, Győr–Moson–Sopron Soproni, Tolna) csak egy fajta mélyszintű segédletet készít majd az év folyamán, és nem kevesebb, mint 7 (Békés, Heves, Pest, Somogy, Vas, Veszprém, Zala) —vagyis az összes intézmény 35%-a — egyetlen egyet sem.

Ugyanakkor feltűnő, hogy a korábban oly „divatos” regesztázás érezhetően háttérbe szorult, hiszen idén csupán 4 intézmény (Győr–Moson–Sopron Győri, Komárom–Esztergom, Nógrád, Tolna) mindösszesen alig 0,25 ifm terjedelmű kötethez készít ilyen segédletet.

Mindezek ha nem is feltűnően, de az érintett iratok és kötetek mennyiségével, valamint a térképek számával együtt egyértelműen igazolják, hogy a 2006 és 2010 között a megyei levéltárakban végrehajtott kényszerű létszámcsoökkentések következtében a tagintézmények nagyobb része ma a szükségesnél jóval kevesebb időt fordít az egyik legfontosabb és legnagyobb felkészültséget igénylő belső szakmai munkára.

2. Adatbázisépítés

Az Országos Levéltárban történt fejlesztéseknek, valamint az NKA által nyújtott támogatásoknak köszönhetően a levéltárban készített **adatbázisok** száma öröndetesen megnőtt. Az iratörző főosztályok éves munkájának gerincét alkotja 2013-ban is az ezzel kapcsolatos tevékenység. A levéltár koncepciójának megfelelően az elmúlt évek tevékenységének köszönhetően kidolgozott adatbázis-sémák segítségével történik az adatbázis-építés. A missilisok feldolgozására elkészített séma és adatbázis-modulba történik a Szepesi Kamarához beérkezett jelentések, levelek feldolgozása (E 254). Ugyanezen séma folyamatos fejlesztésével folytatódik a Károlyi levéltár missiliseihez készített adatbázis rögzítése.

Az összeírások adatbázis-séma további fejlesztését tervezik a dikajegyzékek adatainak feltöltésével. A 2012-ben elnyert NKA támogatásban feldolgozott összeírások helyneveinek beazonosítását végzik el, és az adatbázist előkészítik arra, hogy az összeköthető legyen a Név-Térrel. Szintén ebbe az adatbázisba töltik át az 1715. és 1720. évi országos összeírások adatait, ahol egységesítik az adatelemeket. A 2012-ben elnyert NKA támogatás során megkezdett

„KSH Népszámlálások feldolgozási táblái” című projekt folytatását tervezik az 1890. évi népszámlálási feldolgozási táblák információtartalmából.

A szintén 2012-ben elkészített címereslevelek sémába töltik be az 1945 előtti kormányservek és a Magánlevéltárak, gyűjtemények és gazdasági servek főosztálya iratanyagában található további címereslevelek adatait. A feldolgozás az NKA pályázat során elnyert támogatás segítségével történik meg.

A jegyzőkönyvi adatbázis-séma alapján kidolgozott adatbázisba a kiegyezés utáni Miniszterelnökség minisztertanácsi jegyzőkönyveinek feldolgozása folytatódik. A munkálatok 2007-ben kezdődtek meg és ebben az évben fejeződnek be. Ezzel összefüggésben az 1945 utáni kormányservek főosztálya megkezdi a Minisztertanács napirendi jegyzékeinek és digitalizált fotóinak összerendezését és az 1965 utáni jegyzőkönyvek digitalizálásának előkészítését.

A segédkönyvekre kidolgozott séma szerint, de még nem adatbázisba rögzítik a Földművelésügyi Minisztérium kárpótlási céduláinak adatait, amely szoros összefüggésben van a 2012-ben elnyert NKA támogatás segítségével létrehozott földbirtokpolitikai adatbázissal. Ez utóbbi adatbázis folytatását tervezik az Országos Földhitelintézet Birtokpolitikai Főosztálya (Z 135) anyagából, hogy a két világháború között állami törvények alapján történő, birtokpolitikai célú földbirtok-mozgásokat feldolgozzák. A munka további NKA támogatás mellett a Holocaust Dokumentációs Központtal kötött megállapodás alapján „Az 1947-es Párizsi Békeszerződés 27. cikkének végrehajtása érdekében folytatott kutatási tevékenység támogatása” projekt keretében folytatódik. Ezen túl a Belügyminisztérium Elnöki iratok 1901-1915. évi mutatóinak adatbázisa folytatódik.

További adatbázis-építés folytatódik a Belügyminisztérium Egyesületi főosztály (XIX-B-1-h) anyagából, valamint a kataszteri felmérés (S 79) irataihoz, amely részben az OTKA pályázat támogatásának köszönhetően kezdődött el. Szintén külső projekthez kapcsolódik a DL-DF adatbázis beviteli és karbantartó felület áttöltése, tesztelése, hibajavítása. Tervezik, hogy megtörténik a Monasterium projekt adatbázisába az adatintegráció, illetve megvalósul az EditMOM közös keresőfelület MOL által igényelt kiegészítésekkel. A korábbi években elkezdődött anyakönyvi adatbázis munkálatait meg kívánják gyorsítani.

Az Országos Levéltár kutatószolgálat egy több lépcsős projekt keretében folytatja a mormon filmezési akció keretében mikrofilmre vett katonai állítási lajstromok (törzsszám: X 4284 – X 4292, X 4294 – X 4305; filmszám: B 283 – B 967) adatbázisának a készítését (685 tekercs feldolgozása). A tervek szerint az adatállomány szolgáltatásként az MNL OL virtuális olvasótermét gazdagítja, a közzététel várható időpontja a 2013. év második fele.

Adatbázis építést összesen mintegy 166 ezer rekord, 2175 tekercs terjedelemben és 55,8 ifm iratanyaghoz tervezik.

A 20 megyei levéltár közül 2013-ban 18 tervezi legalább egy, de általában inkább két, néhány intézmény pedig három adatbázis építését és/vagy befejezését. Érdekes, hogy az MNL Baranya Megyei Levéltár személyi ellátottságának gyenge színvonalára hivatkozva nem tervezett adatbázis-építést, az MNL Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára pedig minden magyarázat nélkül tette ezt.

Az építeni tervezett adatbázisok jellegét és célját vizsgálva meglehetősen széles a spektrum, hiszen a 18 levéltár által megjelölt több, mint 40 témakör Mohács előtti oklevelektől kezdve, a feudáliskori összeírásokon át, a különféle korszakokat érintő megyei, városi, járási, községi stb. archontológiákon, továbbá az anyakönyveken, illetőleg a törvényszéki, a cégbírósági, az építészeti iratokon, valamint a térképeken keresztül egészen az 1956. évi forradalomra vonatkozó iratokig terjed. Az intézmények közül a legtöbb – szám szerint 7 – levéltár a feudáliskori összeírások és urbáriumok adatait tartalmazó adatbázist hoz létre vagy fejleszt, majd a sorban

különböző korszakokból származó archontológiák és testületi jegyzőkönyvek, illetőleg az anyakönyvek következnek 4–4 tagintézménnyel. Megemlíthető még, hogy egy megye feudális kori közgyűlési jegyzőkönyveket, egy pedig az I. világháború alatt működött katonai hadifogoly-táborban elhunyt személyek adatait, vagy éppen a megyei és községi szabályrendeleteket, a megyei hatósághoz benyújtott útlevélkérelmeket, illetőleg az 1980 után keletkezett minősített iratokat feldolgozó adatbázist épít.

Az adatbázisok tematikai sokfélesége mindenképpen felveti azt a kérdést, hogy ez esetben a kevesebb nem lenne-e több. Más szóval: érdemes lenne, sőt törekedni kellene arra, hogy minél több intézmény egymással párhuzamosan azonos tartalmú adatbázisokat vagy azokat is hozzon létre, mely munkák eredményeként létrejövő, az ország több levéltárának anyagát tartalmazó, közös adatbázis az egyes adatbázisok külön-külön meglévő jelentőségét is nagyban emelné. Ehhez az MNL keretében szükséges megteremteni a feltételeket.

Az adatbázisok építésével összefüggő régi gond, hogy azok egy része — lévén egyedi fejlesztű — nem szabványos, és így nem vagy csak nehezen tehető kompatibilissé a többivel. E probléma megoldásának nyilvánvaló módja az, hogy a hazai levéltárakban a jövőben az adatbázisok készítésénél elő kell írni a Nemzetközi Levéltári Tanács vonatkozó szabványainak, illetőleg a szabványos adatcsere gyakorlatának alkalmazását.

VIII. Kutató- és ügyfélszolgálat

Az MNL a hazai és a külföldi érdeklődők lehető legszélesebb köre számára biztosítja és támogatja a közérdekű adatok megismerését és a tudományos kutatás szabadságának a megvalósulását, ezzel hozzásegítve az egyéneket és az egész magyar társadalmat az egyéni múltak, illetve a közös múlt megismeréséhez, feltáráshoz, ezáltal gazdagodáshoz. Ezért az MNL kutatószolgálat prioritásként kezeli az állampolgári tájékoztatási igények teljesítését, az elvárásoknak megfelelően hagyományos és digitális technikák alkalmazásán keresztül is.

Az Országos Levéltár kutatószolgálat a hatályos kutatótermi szabályzatnak megfelelően biztosítja a levéltári anyag kutatásának a lehetőségét, és elvégzi a tudományos és nem tudományos célú tájékoztatást szóban és írásban. Az iratórzo főosztályok tudományos dolgozói és a kutatószolgálati főosztály levéltárosai látják el a tájékoztatással kapcsolatos feladatokat: a kutatók szóbeli és írásbeli tájékoztatását, az egyéni tanácsadás (konzultáció) lehetőségének a biztosítását, a kölcsönzési ügyek intézését és az ügyfélszolgálati megkeresések teljesítését. Arra törekednek, hogy bővítsék a honlapon közzétett információk körét, és emeljék azok színvonalát. Ez a tevékenység nehezen „normázható”, mert a megkeresések jellege igen sokszínű, és az egyszerű rutinválaszoktól kezdve az alaposabb, adatközlő tájékoztatásig eltérő mélységű és munkaidő igényű elintézés történik.

Az Országos Levéltár Kutatószolgálati, tájékoztatási és levéltár-tudományi szakkönyvtár főosztályának kutatószolgálati munkatársai látják el a hatályos kutatótermi szabályzat rendelkezéseinek megfelelően az elsődleges kutatószolgálati feladatokat, úgymint a tájékoztatást, a regisztrációt, az iratkérőlapok és a másolatmegrendelő lapok iktatását, részben a kutatóknak a másolatok készítését, az ezzel kapcsolatos ügyintézését. A kutatóterem munkájában az iratórzo főosztályok munkatervében szereplő mértékben közvetlenül részt vesznek az iratórzésért felelős levéltárosok is.

A kutatószolgálat 2013. évi célja a meglévő, hagyományos (E-mailen, telefonon és postai úton érkezett megkeresések megválaszolása, kutatóterem, tájékoztatás, irat-előkészítés, nyilvántartások vezetése) illetve a 2012-ben bevezetett és jól működő szolgáltatások (kutatószolgálati hírlevél, konzultáció, levéltári tanácsadás, család- és helytörténeti szemináriumok, az

iratőrzésért felelős referensek bevonásával a szolgáltatás kiterjesztése) szinten tartása, illetve a kutatók előző évi kérdőíveztetéséből származó eredmények feldolgozása lesz.

A megyei levéltárak kutató- és ügyfélszolgálatának működtetésének összehangolására az MNL 2013. évi munkája során kiemelt figyelmet fordít majd. A szükséges lépésekre az intézmény egységes megjelenése, továbbá a magas színvonalú, a hatályos jogszabályoknak megfelelő rendszer kialakítása miatt van szükség.

A megyei tagintézmények honlapjukat folyamatosan aktualizálják a kutató- és ügyfélszolgálatkal kapcsolatos információkat. A különböző nyilvántartásokat és nyomtatványokat interneten keresztül elérhetővé, illetve feltölthetővé teszik. A tagintézmények arra törekcsenek, hogy a kutatószolgálatot a jogszabályok által előírt legalább heti legalább négy napra elosztott 30 órában biztosítsák.

Nem egy intézményben a mikrofilmolvasó berendezések előregedtek, tönkre mentek, használatukhoz rendszeresen sorszámot kell osztani. További nehézséget jelent a megyei levéltárak számára, hogy a mikrofilmtekercsekről nem tudnak másolatot kiadni. Ez azzal jár együtt, hogy a legértékesebb dokumentumokat időről időre sokszorosításnak kell alávetni, mivel a levéltári törvény (22. §) előírja, hogy a kutató saját költségén a levéltári anyagról másolatot készíthet.

A tervezett változások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a 2012. év tapasztalatai alapján a megyei levéltárakat várhatóan 22–23 000 kutatási esetben felkereső mintegy 5500–6000 kutató és a 10 000 ügyfél az átalakuló intézményről egységes képet kapjon és a lehető legmagasabb színvonalú kiszolgálásban részesüljön.

IX. Tudományos munka, konferencia, kiadványkészítés, kiadói tevékenység

Az MNL a tudományos igényű kiállítási katalógusok, oktatási segédanyagok, forráskiadványok és monográfiák mellett tájékoztató füzeteket is készít a nyilvánosság számára. Az MNL egyes tagintézményei ma még önállóan jelentetik meg kiadványaikat, de már ebben az évben kialakítjuk az egyes levéltárak közötti koordináció kereteit. A korábbi törekvéseknek megfelelően érvényesítjük az MNL arculati jegyeit az intézmény kiadványain. Ennek érdekében az év folyamán egységesíteni fogjuk azokat a formai és tartalmi jegyeket, amelyek elvárhatók az MNL megyei és országos levéltári kiadványaitól.

A Országos Levéltár kiadványai között a periodikák meghatározó szerepet töltenek be. A papíralapú folyóiratok közül elsőként a jelenleg évente egyszer megjelenő **Levéltári Közleményeket** említjük meg. Az 1923 óta megjelenő folyóirat a magyar történetész és levéltáros szakma egyik legelismertebb tudományos kiadványa. A **Levéltári Szemle** az MNL OL, a Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa, valamint a Magyar Levéltárosok Egyesülete évente négyszer megjelenő, közös folyóirata, amely a levéltártudománnyal kapcsolatos szakkikkek mellett hírt ad a levéltáros szakma főbb eseményeiről, tudományos konferenciáiról és kiadványairól. A szintén évente négyszer megjelenő **Turult** a Magyar Történelmi Társulattal, a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társasággal közösen adja ki, a heraldika, a diplomatika, a szfragisztika és a genealógia eredményeinek bemutatására. Törekcsünk az utóbbi időben elért tudományos színvonal további emelésére. A magyarságtudományi forrásokat publikáló **Lymbus** évkönyv szintén több más intézménnyel közösen készül.

Az online periodikák között először az évente hatszor megjelenő 20. századi forrásközlő folyóiratot, az **ArchívNet**et említhető, amit 2011-ben formai és technikai szempontból egyaránt sikerrel újítottak meg. A tudományos igényű forrásközlések eredményeként a lap ma már el-

fogadott a szakmai világban, s a szerkesztőség ebben az évben is igyekszik a kitűzött követelményeknek megfelelni. Sajátos publikációként készül *A hét dokumentuma*, ami jelenleg az Országos Levéltár honlapjának része, de jellegét tekintve önálló szerkesztésű forrásközlő elektronikus folyóirattá is válhat. Az Országos Levéltár honlapjának átalakításával párhuzamosan törekszünk arra, hogy a lap – az *ArchívNet*hez hasonlóan – önállóvá váljon. A MOL eseményeit és a honlap aktuális híreit kéthetente megjelenő MNL OL *Hírlevél*ben küldjük ki, amit szintén elektronikus periodikának tekinthető. Tervezik egy új elektronikus folyóirat megindítását *Catastrum* címmel, ha sikerül külső forrásból biztosítani a megjelenést.

Közművelődéssel kapcsolatos kiadványok megjelentetése szintén alapvető feladat, a levéltár és az épület történetét röviden bemutató ismertetőik aktualizálása, újraírása, a képek frissítése, illetőleg egy nagyobb terjedelmű füzet elkészítése az MNL létrejöttével ismét szükségessé vált. A magyar nyelvű kiadványok mellett a növekvő turistaszám miatt elengedhetetlenül szükséges az idegen nyelvű füzetek elkészítése is az év folyamán.

a) Megjelenő periodikák 2013-ban:

- Levéltári Közlemények, 2012. évi kötet (pályázati összeg késői utalása miatt 2012-ről áthúzódott)
- Levéltári Közlemények, 2013. évi kötet
- Levéltári Szemle 2013. 1–4. szám
- Lymbus, 2012
- ArchívNet, online folyóirat, 2013. évi 1–6. szám
- Turul, 2013. 1–4. szám
- A magyarországi közlevéltárak 2012. évi gyarapodása (a közzététel elektronikus formában történik; Lakos János)

Általános célkitűzés, hogy a tervévben is folytatódjon – esetenként külső intézményekkel együttműködve – a munkatársak tanulmányainak, forráskiadványainak megjelentetése, illetve az MNL közreműködjön olyan kiadványok kiadásában, amelyek témája vagy az azokban feldolgozott iratanyag a MNL tudományos profiljához kapcsolódik.

b) Előkészítés alatt lévő kiadványok:

- NYESTE SÁNDOR–PALÁDI ZSOLT–KÁNTOR BALÁZS: Az államosítás előtt működött vas-, fém-, gépipari vállalatok repertórium. I–II. kötet.
- RÁCZ GYÖRGY–GESZTELYI TAMÁS: Újabb antik gemmapecsétek középkori okleveleken (új kiadás több éves előmunkálatai, MOL pecsétani sorozat, 2.)
- Magyar közigazgatás-történet (horvát nyelven, a Horvát Országos Levéltárral)
- „Magyar–szovjet gazdasági kapcsolatok 1948–1973” (forráskiadvány)
- KOVÁCS ZSUZSANNA–LACZLAVIK GYÖRGY: *Bethlen Gábor címeres levelei*.
- „A Kádár-rendszer az 1950-es és az 1960-as évek fordulóján. Tanulmányok és források” Szerk. ÓLMOSI ZOLTÁN ÉS SZABÓ CSABA.
- *Habsburg Ottó. Források a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárából.*
- *A magyar ifjúság történetének kronológiája. 1867–1990.*
- GARADNAI ZOLTÁN: *Franciaország keleti nyitási politikája és a magyar–francia kapcsolatok története (1963–1968)*
- KOCSIS PIROSKA: A Népjóléti Minisztérium repertórium, 1945–1951.

Az MNL megyei tagintézményeiben az őrzött iratanyaggal kapcsolatos tevékenységek mellett szerteágazó tudományos kutatómunka és számottevő könyvkiadás folyik. Jelenleg e levéltárakban 157 tudományos munkát is végző levéltáros dolgozik, közülük 30-nak van tudomá-

nyos minősítése. A tudományos munkatársak létszáma, az eddig szerzett tapasztalatok együttesen azt jelentik, hogy a történeti és bizonyos történeti segédtudományok terén az MNL rendelkezik az egész országot átfogó, legnagyobb s ráadásul társadalmilag jól beágyazott kutató hálózattal. E hálózat tudományos potenciálját növeli, hogy a levéltárosokat munkájuk és ismereteik közvetlenül a levéltári forrásokhoz kötik. A tagintézmények közötti együttműködés a jövőben lehetőséget teremt országos kutatási projektek elindítására.

Az úgynevezett kutatónapok megszüntetése ugyan csökkentette a tudományos munkára fordítható időt, ugyanakkor 2013-tól elindult egy belső pályázati rendszer, amelynek keretében kutatási programmal és az eddigi érdemi tudományos tevékenység dokumentálásával a levéltárosok pályázhattak kutatónapokra, maximum heti egy napra. A kutatónapokra benyújtott pályázatok alapján 119 levéltáros nyert lehetőséget kutatónapok igénybevételére. A 2013-ra engedélyezett kutatónapok száma a tagintézményekben összesen 4266 nap. Egy tudományos munkakört betöltő munkatárs átlagosan 36 kutatónapot vehet igénybe.

A kutatások eredményei konferenciákon, papír alapú és elektronikus kiadványokon keresztül kerülnek nyilvánosságra. Döntő tehát a finanszírozás kérdése. Az MNL tagintézményei kiadványainak és konferenciáinak többségét az NKA támogatja. Emellett a korábban kialakított együttműködési gyakorlatnak köszönhetően — főként a konferenciáknál — szerepet vállalnak a helyi önkormányzatok, a múlt feltárása és a hagyományápolás céljából létrehozott egyesületek és a helyi szponzorok. Az egyetemi városokban a levéltárak kutatásban és a tanításban is együttműködnek az egyetemek és főiskolák történeti tanszékeivel. A határhoz közeli levéltárakban (Csongrád, Sopron, Szabolcs–Szatmár–Bereg) élénk a nemzetközi együttműködés is. A levéltár kiadványok és rendezvények mellett a tudományos munkát végző levéltárosok állandó szereplői az országos kutatási programoknak, írásaik jelen vannak a nemzetközi, országos és helyi fórumokon.

A 2013-ra tervezett kiadványok sok kutatási területet érintenek, de van néhány hangsúlyos irány. A tagintézmények többsége tervezi forráskiadványok elkészítését és megjelentetését. A tervek között nagy számban szerepelnek a konferenciakötetek, a levéltárak mintegy harmada ad ki évkönyv jellegű periodikumot. A konferenciák anyaga gyakran ezekben a kiadványokban lát napvilágot. Több levéltár tervez archontológiai kutatásokat és kiadványt. Hangsúlyosan szerepelnek a közvetlen levéltári munkához kapcsolódó kutatások: regeszta- és repertórium készítés, adatbázis építést szolgáló feltárások. Szerepel a tervek között papír- és elektronikus periodikumok kiadása is, éppen úgy, mint nagy terjedelmű, képes anyagok megjelenítésére alkalmas DVD-k kiadása. A tudományos munka szigorú kritériumainak megfelelő munkák mellett legtöbb levéltár figyelmet szentel a helyi identitást erősítő tudományos népszerűsítő kiadványoknak is.

A *forráskiadványok* tematikája igen széles: a Soproni Levéltár a város egyik hajdani polgármestere 1717 és 1737 közötti naplójának kiadását tervezi, Tolnában Garay János levelezése jelenik meg, Veszprémben Padányi Bíró Márton püspök végrendelete, Békésben Márki Sándor 1873–1905 közötti naplója, de készül kiadvány a Magyar Dolgozók Pártja irataiból is (Fejér). Tematikus köteteket 2013-ban tizenhárom levéltár jelentet meg vagy készít elő, ezek egy része konferencia-kötet. Archontológiai kutatásokat három levéltárban végeznek (Békés, Heves, Jász–Nagykun–Szolnok). A nemesi közgyűlések regesztáinak készítését és publikálását három levéltárban (Győr, Komárom, Nógrád) folytatják. Az MNL Vas Megyei Levéltár jelenteti meg a *Vasi honismereti és helytörténeti közlemények* című kiadványt, a Bács–Kiskun megyei tagintézmény *Múltbanéző* című elektronikus periodikumából két szám megjelentetését tervezi. Az MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár *A leveles láda kincsei* címmel tervezi elektronikus folyóirat kiadását. Az elektronikus adathordozók adta lehetőségeket kihasználva Hajdú–Bihar megyében tervezik a gyűjteményben található díszoklevelek, Debrecen

telek- és házsámozása dokumentumainak publikálását. Nógrádban Germanica-iratokról, II. József-féle közigazgatási iratokról készül jegyzék és áttekintés DVD-n.

A 2013. évi tervek szerint levéltári kiadványokban, illetve más, külső fórumokon az MNL tagintézményeinek 102 munkatársa 265 publikációt fog megjelentetni. A paletta mind tartalmilag, mind műfajilag rendkívül színes.

Konferenciát 19 tagintézmény tart, egyes levéltárak kettőt–hármat is. A tagintézmények összesen 34 tudományos konferenciát terveznek. A konferenciák többsége tematikus jellegű. Az egy-egy történeti témának szentelt konferenciák mellett a tervezett programokban szerepelnek módszertani eredményeket bemutató programok is: pl. az MNL Veszprém Megyei Levéltár három nagyobb rendezvénye között — immár hagyományosan — levéltár-informatikai konferenciát is rendez. A levéltári rendezvények közül sok szorosan kapcsolódik az adott terület múltjának jeles évfordulóihoz, kiemelkedő személyiségeihez. 86 levéltáros összesen 173 előadást fog tartani, ezeknek az előadásoknak nagyobbik része a levéltári konferenciákon hangzik el. A szó szorosabb értelmében vett tudományos konferenciákhoz legtöbb levéltárban kiegészítő rendezvények sora csatlakozik: könnyűbemutatók, kerekasztal beszélgetések, évfordulós megemlékezések, alkalmi rendezvények. (Veszprémben, Nógrádban, Szabolcs–Szatmár–Beregben és másutt.)

A megyei levéltárak tudományos rendezvényei és kiadványai sokféle együttműködés keretében születnek meg. Hazai kutatási programokban 49 fő vesz részt (34 program.). A nemzetközi kutatási programok közül 16-ban, összesen 44 fővel vannak képviselve az MNL tagintézményei. Emellett folyik együttműködés egyetemekkel, főiskolákkal, helyi kulturális szervezetekkel. A könyvkiadás is sokféle együttműködésre ad lehetőséget, az MNL Zala Megyei Levéltár egyik monográfiáját például a Gondolat Kiadó jelenteti meg. A nemzetközi együttműködési programok közül példa gyanánt említhető az MNL Csongrád Megyei Levéltár és a Zentai Levéltár együttműködése, az MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár minden szomszédja felé kiépített élénk kapcsolatrendszere. A Soproni Levéltár egyik munkatársa OTKA által támogatott nemzetközi középkori ökológiatörténeti kutatásban vesz részt. A Veszprémi tagintézmény az Esterházy család hazai és szlovákiai levéltárakban lévő iratainak együttes feltárásán dolgozik. Még lengyel–magyar történeti olvasókönyv is napvilágot lát az MNL kiadványai között 2013 során (Csongrád).

Az MNL tagintézményei — összhangban az MNL középtávú tudományos stratégiai tervével — töreksenek a tudományos minősítéssel rendelkező munkatársak számának emelésére.

Összességében elmondható, a magyar Nemzeti Levéltár 2013-ban az akadémiai intézetek és az egyetemek mellett a magyarországi történeti kutatások legerősebb bázisa lesz. A tervek szerint nagy szellemi befektetéssel nóvum értékű kutatási eredmények válnak nyilvánossá. A konferenciáknak köszönhetően több mint 30 fórumon szólalnak meg a kutatók. S nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a megyei tagintézmények a helyi kulturális élet részeként rendezvényeikkel, kiadványaikkal erősítik egy-egy vidék lakónak identitását, otthonosság érzetét.

X. Közművelődés, oktatás segítése, PR-tevékenység

Az elmúlt években mind az Országos Levéltár, mind a megyei levéltárak fokozott figyelmet fordítottak az általuk őrzött kulturális javak társadalmi hasznosulásának előmozdítására, ezen belül a közművelődésre és az oktatásra, programjaik, eredményeik népszerűsítésére. Ez a törekvés az MNL 2013. évi munkatervében is hangsúlyosan jelenik meg.

1. Infrastrukturális adottságok

Az Országos Levéltár esetében a Bécsi kapu téri épület nagyon kedvező helyzetben van közművelődési szempontból. A Várban történő kulturális rendezvényekbe így könnyen be tud az intézmény kapcsolódni, különösen, ha kormányzati igény is van erre, mint volt 2012-ben és van 2013-ban. Maga az épület is kiemelt látványosság, és a kiállítóterem is alkalmas szerényebb kiállítások megtartására. Ennek kibővítéseként tervezik vándorkiállításra alkalmas eszközök beszerzését pályázati forrásokból.

A megyei levéltáraknak mintegy fele rendelkezik kiállító-helyiséggel, egyenként 50–200 m² alapterületű kiállítóhellyel. Ezek egy része azonban az épületek demonstrációra használt folyosóit és több célra is felhasználható helyiségeit is magában foglalja. Előadóterem hasonló arányban áll rendelkezésre, azonban ezek többségének alapterülete nem haladja meg az 50 m²-t. Még rosszabb az infrastrukturális helyzet az oktatási terek vonatkozásában, mivel csak a tagintézmények negyede rendelkezik ilyennel. A helyiségek átlagos alapterülete 60 m² körül van, a felszerelések között informatikai eszközök, Intranet és Internet kapcsolat, számítógépek, kivetítő, demonstrációs tábla, televízió és bútorzat található. A levéltárak közművelődési és pedagógiai munkatereit csak öt helyen tudják megközelíteni a mozgássérültek. Az eddig is meglévő lehetőségek jelentős bővítésére kerülhet sor az idei esztendőben a Baranya és a Veszprém megyei tagintézmények esetében a TIOP 1.2.2. projektnek köszönhetően.

Összegezve megállapítható, hogy az MNL intézményei infrastrukturális tekintetben többnyire nem rendelkeznek sem megfelelő helyiségekkel, sem korszerű eszközökkel programjaik megvalósításához, azokat a kényszer szülte módon és megoldásokkal valósítják meg. Ennek ellenére jelentős számú rendezvényük általában nagyszámú érdeklődőt vonz. A továbblépés lehetősége lenne a TIOP 1.2.2. pályázat újraindítása és a levéltári részvétel ösztönzése.

Különleges információs lehetőség a **levéltárak honlapja**, amelyek évek óta időben tudósítanak az intézménnyel kapcsolatos hírekről. Az MNL létrejöttével azonban szükségessé vált az honlap átalakítása, tartalmi egyszerűsítése, szükség szerint a hibák feltárása és kijavítása. 2013-ban a magyar nyelvű statikus tartalmak felülvizsgálatát és az adatok frissítését is tervezik. Olyan egyszerűsített képi szerkezetet kívánnak teremteni, amelyben az MNL-hez csatlakozott levéltárak honlapjai is könnyen elérhetők. Az idegen nyelvű (elsősorban angol) oldal híryanagait is aktualizálni kívánják.

A megyei levéltárak honlapjairól szólva, az intézményi munkatervek egyrészt annak folyamatos frissítését és adatokkal való feltöltését említették meg általában igen nyomatékosan, másrészt evidensnek tartották, hogy az elkészülő, és nem csak a szűk értelemben vett szakemberek, hanem a kutatók és a laikus érdeklődők figyelmére is számot tartó levéltári segédletek és adatbázisok az intézményi honlapon mielőbb hozzáférhetőek legyenek.

A megyei levéltárak — eszközeik meglehetősen amortizálódottsága ellenére — mind nagyobb gondot fordítanak az info-kommunikációs információnyújtás lehetőségeinek szélesítésére. Ez évben is több intézmény tervezi virtuális kiállítás, egyedi internetes tartalmak létrehozását (Jász–Nagykun–Szolnok, Nógrád, Pest). A Pest megyei tagintézmény vállalkozásának külön fontosságot ad az, hogy kiállításukat Kosáry Domokos történész, levéltáros 100. születésnapjára való emlékezként kívánják létrehozni. Honlapján a levéltárak többsége új internetes tartalmak összeállítására törekszik. A Nógrád megyei pl. a családi fotóalbumok számát kívánja növelni, míg a Veszprém megyei a *Múltidéző* címmel interneten elérhető „rövidfilm” sorozatának folytatását tervezi, amely epizódjaiban egy-egy tematikus válogatást tesz közzé a felhívásukra beérkezett képekből a hozzájuk tartozó interjúkkal. Ugyanakkor meg kell említenünk azt, hogy a honlap-fejlesztéseket, tartalombővítéseket esetenként alapvetően gátolják az

objektív adottságok. A BAZ megyei, a soproni, a Heves és a Nógrád megyei tagintézménynek jelenleg nincs informatikusa.

2. A 2013. évi közművelődési tevékenység keretei és forrásai

A 2013-as munkaévben az MNL közművelődési és pedagógiai munkáját az évek során kialakított módszereik, eszközeik, kapcsolataik és a Nyitott Levéltárak 2013 programsorozat koordináló és segítő hatása alakítja ki. Az utóbbival kezdve, a Nyitott Levéltárak 2013 programsorozat három oldalról határozza meg az intézményi programokat:

- az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma azon levéltári programok megvalósítását preferálja majd, amelyek a programsorozat keretében valósulnak meg;
- a sorozat központi rendezvényei több levéltár együttműködését indukálják;
- végül a megvalósítás központi PR elemei (közös programfüzet, honlap, hirdetések) a levéltári rendezvények megvalósítását, az eredmények széleskörű megismertetését segítik.

A MNL koordinációs szerepe részben a pályázatok technikai bonyolításában, részben pedig a Közgyűjteményi Kollégium által meghirdetésre kerülő, az MNL létrejöttével kapcsolatos kommunikációs, PR feladatokat szolgáló 10 millió forintos pályázat szervezése, benyújtása lesz. A pályázat nagyban segítheti a megyei levéltárak és az MNL Országos Levéltára társadalmi ismertségének növelését. Megvalósítása során lehetőség adódik az intézményi honlapok adatainak frissítésére, propagandaanyagok készítésére, illetve a széleskörű tájékoztatásra.

Az elmúlt években a Magyar Országos Levéltár közművelődési tevékenységében nagy mértékű fejlődés volt tapasztalható, a szervezők az egyes rendezvényeken komoly létszámú munkatársi gárdát mozgattak. Az intézményi szerkezeti átalakítás, a csökkentett létszám a korábbi nagyra törő vágyak helyett a reális, végrehajtható célok megfogalmazását igénylik. 2013-ban elkészítik az intézmény új középtávú közművelődési feladattervét, ami már tartalmazza azokat az elképzeléseket, amelyek megfelelnek az egyesített Magyar Nemzeti Levéltár célkitűzéseinek, s koordinálják a levéltári intézményrendszer közművelődési tevékenységét. A koncepció elkészítésekor tisztázni kell, hogy az MNL központi részlege milyen szinten vegyen részt a megyei levéltárak közművelődési munkájában. Ez jelenthet részleges irányítási funkciót egyes meghatározott területeken és projektekben, de elegendő lehet csupán egyes programok ajánlás szintű koordinációja. A Nyitott levéltárak programsorozat (amire sajnos csak az Magyar Levéltárosok Egyesülete pályázhat, intézmény nem) erre jó lehetőséget kínál. Az aktív kapcsolatépítés, más közös közművelődési projektek előkészítése az MNL megyei levéltárai és az Országos Levéltár között – tervezés szintjén – már ez évben elengedhetetlen.

3. Az Országos Levéltár közművelődési feladatai 2013-ban

A levéltár immár hagyományossá váló rendezvényei a következők:

Március:	<i>Március 15.</i> (A budavári kulturális intézmények programjainak részeként, a KIM koordinálásával családi időutazást szerveznek gyermekes családoknak a Levéltár Bécsi kapu téri épületében.)
Június:	<i>Múzeumok Éjszakája</i> (A korábbi évekhez hasonlóan különböző foglalkozásokat terveznek.)
Augusztus:	<i>Augusztus 20. ünnepe</i> (Kormányzati feladat – még nem ismeretesek a tervek.)

- Szeptember: *Kulturális Örökség Napjai* (szeptember 21–22. – Az épület bemutatása mellett gyermekprogramokat is biztosítanak.)
- Október–November: *Múzeumok Őszi Fesztiválja* (A konferenciák, illetve a Levéltári éjszaka e körbe beilleszthetők.)
- November: *Levéltári éjszaka* (Az immár hagyománnyá vált rendezvényt a korábbiakhoz képest kevesebb programmal, de pályázati pénzzel, és intenzívebb propagandával kívánják megrendezni.)

Az idei évre több konferenciát terveznek, melynek anyagi bázisát NKA pályázat (a *Nyitott levéltárak*, stb.) keretében kívánják megteremteni.

- a) 2013-ban lesz Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 300. évfordulója. Több helyszínen (Budapest, Debrecen, Sopron), egy-egy naposra tervezett, tudományos konferencia tartását tervezik az MTA BTK Történettudományi Intézettel és a megyei levéltárakkal közösen az őszi folyamán.
- b) 2013 őszén a XVII–XVIII. század közigazgatásáról terveznek konferenciát, ami több éves sorozat részeként, végül a XX. század végével zárul. A konferenciához kapcsolódva készül egy kiállítás, katalógussal. Megvalósulás személyi kapacitás és pályázati forrás függvényében.
- c) Az immáron hagyományossá vált, az Országos Levéltár digitalizálási eredményeit bemutató konferenciát ez évben is decemberben tartják meg. Ez évben – legalábbis – tájékoztató jelleggel már az MNL összes levéltáráról körképet kívánnak nyújtani.

A rendezvényeken egyetemisták segítségét is igénybe veszik, ami egyúttal jó szakmai gyakorlati lehetőséget kínál számukra (pl. március 15-én). Emellett aktív nyugdíjasaikat be kívánják vonni munkánkba, továbbá önkénteseknek is lehetővé kívánják tenni, hogy részt vegyenek programjaikon, s megfelelő kiképzés után segítségük közművelődési tevékenységüket.

A közművelődési munkában nemcsak saját erőforrások felhasználásával számolnak, hanem a hatékonyabb munka érdekében rendszeressé teszik az együttműködést más, közművelődési feladatokat is végző intézményekkel. Lehetőséget biztosítanak más levéltáraknak, egyetemeknek és egyes esetekben egyéni kutatóknak, hogy intézményük tudományos profiljához kapcsolódó kiadványaikat bemutassák központi épületünkben. Az MNL létrejöttével növekszik az ilyen rendezvények köre, hiszen e bemutatók jó lehetőséget nyújtanak a megyei levéltárak fővárosi bemutatkozására.

Az Országos Levéltár az iskolán kívüli iskolai oktatás számára számos programot kínál. Munkatársai igen nagy erőt fejtettek ki annak érdekében, hogy akár tíz év alatti kisiskolásoknak is olyan játékos programokat biztosítsanak, mint egyes, erre megfelelő anyagi és technikai felkészültséggel rendelkező múzeumok. A hatalmas szellemi energiát megmozgató programokra azonban nem sikerült folyamatos pályázati eszközöket szerezni, s az ilyen jellegű foglalkozásokra alkalmas szakmai erő is lassan elfogyott. Szükségszerű koncepcionális váltást jelent tehát, hogy gyerekfoglalkozásokat főként nagyobb rendezvények alkalmával tartsanak, de nem hárítják el gyermekcsoportok jelentkezését sem.

A jelenlegi célcsoport egyre inkább elsősorban a 14 éven felüli korosztály, s közöttük is a mind nagyobb számban jelentkező nyugdíjasok. Ezért a különböző pesti és Pest környéki nyugdíjas klubok körében, az eddigieknél nagyobb kampányt kívánnak folytatni. Emellett hetente két alkalommal fizetős nyílt napot terveznek előre be nem jelentett bel- és külföldi

látogatók részére, ezért megfelelő logisztikai munkával ügyeleti rendszert alakítanak ki, illetőleg a honlapon elektronikus formában, továbbá az épület előtt többnyelvű táblákkal tájékoztatják az érdeklődőket a levéltár megtekintésének lehetőségeiről.

Az intézmény PR-tevékenysége a külső személyi kapcsolatoknak a korábbinál sokkal erősebb mobilizálását jelenti. Törekedni kell arra, hogy a meglévő kormányzati kapcsolatok mellett sokkal jobban építsenek az üzleti szférában rejlő lehetőségekre, s kihasználják a kulturális szektorban működő közművelődési intézményekkel már valamilyen szinten létrejött közös projekteket. Külön feladat lesz az eddigieknél sokkal szorosabb együttműködés kialakítása PR téren is a csatlakozott megyei levéltárakkal.

Ugyancsak aktívabb és személyes kapcsolatokat építenek ki a sajtó képviselőivel (híradások, figyelemfelhívó cikkek, interjúk). A jelenleg is meglévő ilyen jellegű listát folyamatosan aktualizálják, az eddigieknél szélesebb alapokra helyezik. Nagyobb rendezvényeinél a hagyományos plakátszerű, papíralapú hirdetések mellett sokkal jobban építenek az online jellegű hírverésre.

4. A megyei levéltárak közművelődési munkája

A célkitűzés, hogy a helyi társszervezetekkel együttműködve a megyei levéltárak meghatározó szereplői legyenek a megye kulturális életének, természetesen a helytörténetre, honismeretre koncentrálva. A munka kereteit a már említett Nyitott Levéltárak 2013 programsorozat határozza meg. Ennek fő csomópontjai: Levéltárak Éjszakája (június), Nemzetközi Levéltári Nap (szeptember), Levéltárak Őszi Fesztiválja (szeptember–november), Kutatók Éjszakája (október), Magyar Tudomány Napja (november) és a Magyar Kultúra Napja (2014. január).

Kiállítások

A 2013-as munkaévben több intézmény tervezi állandó kiállítás létrehozását, illetve a meglévők felújítását, szélesebb körű közművelődési célú felhasználását (Békés, Csongrádban Hódmezővásárhely, Jász–Nagykun–Szolnok, Somogy). Időszaki kiállítást tervez 14 levéltár (Csongrádban Szentes, Bács–Kiskun, Komárom–Esztergom, Győr, Hajdú–Bihar, Heves, BAZ, Pestben Nagykőrös, Somogy, Sopron, Zala, Veszprém. Sajátos BAZ megyében a sátoraljaújhelyi fióklevéltár helyzete, hisz a műemlék jellegű munkatér önmagában is látogatott és kedvelt kiállításként szolgál. Több esetben tervezik a meglévő kiállítások vándoroltatását is (Hajdú–Bihar, Jász–Nagykun–Szolnok, Nógrád). Külön említést érdemel, hogy az MNL Vas Megyei Levéltár közreműködik a Weöres Sándor születésének 100. évfordulójáról megemlékező kiállítás létrehozásában, illetve valószínűleg a Burgenlandi Tartományi Kormányhivatal Kultúra, tudomány és levéltár osztályának kérésére előkészítik az I. világháború kitörésének 100. évfordulójára emlékező burgenlandi kiállítás megvalósítását.

Levéltárak Éjszakája

A Nyitott Levéltárak 2013 programsorozat kiemelkedő eseménye lesz a Levéltárak Éjszakája rendezvényeinek megvalósítása a Múzeumok Éjszakájához kötődve. A széles közönséget vonzó programokkal Békésben, Bács–Kiskunban, Komárom–Esztergomban, Nógrádban, Somogyban és Veszprémben próbálják falaik közé hívni a közönséget. Több levéltár a megvalósítás során szoros együttműködést tervez az adott megyék városi múzeumaival.

Közművelődési rendezvények

A közösségi terek hiányát a levéltárak együttműködések kialakításával igyekeznek pótolni (pl. Csongrádon egy Kft. ad helyet a fióklevéltár programjainak). Valamennyi megyei intézmény szoros együttműködést tervez a társintézményekkel, szervezetekkel, egyesületekkel, honismereti mozgalmakkal a közművelődés terén is. A Hajdú–bihari tagintézmény pl.1 együttműködési megállapodások alapján közösen végzi a közművelődési, tudományos tevékenységét a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltárral, a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetével, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetével, a Déri Múzeummal és a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Művelődési Központtal. A Jász–Nagykun–Szolnok megyei tagintézmény a Szolnoki Családkutató Klub tagjaival alakított ki szoros munkakapcsolatot. A Soproni Levéltár a Soproni Bormarketing Nonprofit Kft.-vel valósít meg gyümölcsöző együttműködést.

Az összintézményi szinten tervezett több tucat rendezvény többsége szorosan kapcsolódik a levéltárak értékteremtő, tudományos tevékenységéhez. A legszélesebb tematikák között találunk könyvbemutatókat, tudományos ismeretterjesztő előadásokat, kiállítás megnyitókat, a Kulturális Örökség Napjához (pl. Fejér megye), a Kutatók Éjszakájához (pl. Nógrád megye), a Múzeumok Majálisához (pl. Pest megye) kötődő programokat egyaránt. A rendezvények megvalósításában aktív részt vesznek a fióklevéltárak is, például a pápaiban a beat-korszakot idéző kiállítást lehet megtekinteni, a Hajdúböszörményi pedig a rendhagyó történelem órák mellett interaktív vetélkedőt szervez *A mi huszadik századunk* címmel.

Kiemelendők azok a példák, amelyek a levéltárak tervező munkájának fontosságára hívják fel a figyelmet, mivel a közönség az esetlegesen megszervezésre kerülő rendezvények helyett az időről időre visszatérő tematikus rendezvénysorozatokat részesíti előnyben. Veszprémben visszatérő rendezvénysorozat pl. a *Veszprémi Történelmi Szalon* és a *Veszprémi Kaleidoszkóp*; havi rendszerességgel *Levéltári Estéket* tartanak Szolnokon, a Soproni Levéltár is előadássorozatot szervez, míg Szabolcs–Szatmár–Beregen a *Múltról mindenkinek* program keretében a levéltár havonta hívja falai közé 30–40 főre tehető törzsközönségét és az egyéb érdeklődőket. A ritmikusan visszatérő rendezvények sorában tarthatjuk számon az idén is számos helyen megrendezésre kerülő levéltári napot.

A levéltárak részvétele az iskolai és az iskolán kívüli oktatásban

A pedagógiai programok bevett formái az egyedi megkeresések alapján vagy szerződéses keretek között tartott levéltári órák, levéltár látogatások, rendhagyó történelemórák lesznek az idei esztendőben is. A hagyományt — különböző mértékben — valamennyi megyei tagintézmény folytatni kívánja. Az órákon általános levéltárismeret, iratismeretet oktatnak, vagy egy-egy országos, illetve helyi történelmi eseménnyel, személlyel, korszakkal ismertetik meg a diákságot. A 2013. évi tervekben új elemként jelenik meg az interaktivitás (pl. az MNL Komárom–Esztergom Megyei Levéltár a Rákóczi-kor köztörténeti és helytörténeti feldolgozására dolgozott ki oktatási csomagot, s a tematikát bővíteni tervezik az I. világháború történéseivel és a török korról. A Szabolcs–Szatmár–Beregi tagintézmény azt tervezi, hogy próbaskepe-órákkal segíti a forrásközpontú helytörténelem oktatást).

Több intézmény pedagógiai programját segíti az NKA oktatási pályázata, mely iskolai csoportok fogadását, program szerinti képzését támogatja. Békésben pl 18 db 2x45 perces foglalkozást, Hajdú–Biharban pedig 14 foglalkozást valósítanak meg. A Soproni Levéltár oktatást segítő füzet kiadását tervezi, míg a Szabolcs–Szatmár–Beregi az NKA támogatásával és nyíregyházi történelem szakos tanárok közreműködésével 7 tananyag e-learning csomagot állított össze, amelyet idén szeretnének bemutatni. Jász–Nagykun–Szolnok megyében a *Nyitott levéltár – Velünk élő múlt* c. TÁMOP projekt keretében tartanak hat témában hat iskola diákjainak foglalkozásokat.

Több levéltár tervezi a tehetséggondozásban való fokozottabb szerepvállalást, elsősorban az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen induló diákok felkészülését, egyetemi téma- és szakdolgozatok megírását, helytörténeti kutatásokat segítve (pl. Csongrád, Hajdú–Bihar). A levéltári honlapok közül már többön diákoknak szóló aloldalak segítik a levéltárakkal, történelemmel való megismerkedést (pl. Nógrád, Szabolcs–Szatmár–Bereg).

Intézményi reklám

Az idők folyamán szinte valamennyi levéltár szoros együttműködést alakított ki a helyi, városi, megyei sajtóval. Ezek a kapcsolatok, természetes módon a szervezeti átalakulás után is élnek. Legtöbb tagintézmény a helyi újságokat, rádiókat és TV-ket használja fel híradásra. Több levéltár rendszeres megjelenést biztosít a helyi médiákban, például a Békés megyei kulturális műsort készíti a Gyula TV-ben, a Bács–Kiskun megyei ismeretterjesztő cikket jelentet meg a helyi lapban. Az MNL Zala Megyei Levéltár 26 részben kéthetente megjelenő történelmi ismeretterjesztő cikkekkel jelentkezik a megyei lapban, és külön cikksorozatban emlékezik meg a zalai honvédek részvételéről a Don-menti harcokban. Több tagintézmény juttat el rendszeres hírlevelet közönségéhez (pl. Hajdú–Bihar, Szabolcs–Szatmár–Bereg, Veszprém), vagy tervezi honlapjának megújítását 2013-ban (Heves).

Az utóbbi időben mind több levéltár használja ki a levéltári munka eredményeinek megismertetésére, a rendezvények, kiállítások hirdetésére a Facebook, illetve az iwiw közösségi portálok adta lehetőségeket. Jelenleg 12 levéltár, illetve fióklevéltár rendelkezik közösségi megjelenéssel. A fejlesztést a Nyitott Levéltárak 2013 programsorozat központi PR keretére, illetőleg az NKA arculatpályázatára lehet alapozni.

XI. Könyvtári munka

Az MNL levéltári könyvtárak szakmai munkájának egységesítése a kommunikációs csatornák létrehozásával kezdődik. A főbb adatok egy felületen jelennek meg, e mellett közvetlen kapcsolat is létrejön. Az egységesítés érdekében minden levéltári könyvtárban felülvizsgálatra kerül a gyűjtőköri szabályzat. Hangsúlyos feladat, hogy minden MNL kiadványból minden könyvtár állományba kerüljenek példányok, ezen felül az egymás közötti kölcsönzés ill. tartalomszolgáltatás működjön. Elkészül a levéltári könyvtárak közös katalogizálásának tervezése. Az Országos Levéltárban működő Corvina integrált könyvtári rendszerhez csatlakozva a megyei levéltárak leválasztható de közös adatbázist építenek majd. Az eddig különböző rendszerben elkészült elektronikus adatbázisok korverzióval a közös adatbázisba kerülnek és az eddig cédulakatalógust építő levéltárak is bekapcsolódnak az elektronikus katalogizálásba.

Az Országos Levéltárban megkezdődik a muzeális könyvtári dokumentumok revíziója, ami ezek ellenőrzését, tárgy és állapot leírását és leltárkönyv készítését jelenti a jogszabályi előírásoknak megfelelően. A könyvtárak munkatársai folyamatosan végzik a szakmai könyvválomány gyarapítását, elsősorban ajándék útján, ami 1200 könyvtári egységet jelent. A gyűjtőköri szempontok alapján veszik nyilvántartásba majd bibliográfiai leírást készítenek. Külföldi és belföldi intézményi kiadványcsere és a közlési díj ellenében kért kiadványok beérkezésének az adminisztrációját végzik. Tájékoztatói, olvasószolgálati és kölcsönzési feladatokat látnak el, aminek során kétezer könyvtárhasználót tízezer kötetrel és elektronikus dokumentummal szolgálnak ki, amely az elektronikus katalógus és kölcsönzés működtetésével magas színvonalú. Állományvédelmi feladatokat látnak el és részt vesznek a közművelődésben. A honlapot gondozzák és hírlevelet működtetnek.

A megyei levéltárak szakkönyvtárai a korábbi esztendőkhöz hasonlóan a tárgyévben is végzik a jogszabályok által előírt hagyományos tevékenységeiket (dokumentumok állományba vétele, olvasószolgálat működtetése, állományellenőrzés, statisztikai adatszolgáltatás stb.), amely 2013-ban kiegészül a hálózatba szerveződésük kezdeti lépéseiként felfogható feladatokkal is. Így a gyűjtőkori szabályzatok felülvizsgálatának, valamint az állománygyarapodás havonkénti közzétételének tervbevétele már egy laza integráció jövőbeni kialakulása felé mutat. A szakkönyvtári anyag nyilvántartását Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében a honlapról is elérhető ALEPH nyilvántartó rendszerben vezetik. 2013-ban ez folyamatosan bővül. Fejér megyében könyvtári állományrevíziót tartanak, és honlapjuk levéltári szakkönyvtári részének teljes felülvizsgálatát tűzték ki célul.

A megyei levéltárak szakkönyvtárai — a kedvezőtlen pénzügyi kondíciók miatt — lényegében 2013-ban is csak nagyon szerény mértékben tudják majd állományukat gyarapítani. A kiadvány beszerzések túlnyomórészt továbbra is csere és ajándékozás révén, és csak kisebb részben fognak vásárlás útján megvalósulni, amely utóbbihoz elsősorban az NKA Közgyűteményi Kollégiumának támogatása biztosít forrást. A 2012-ben elnyert és a tárgyévben felhasználásra kerülő összegek tagintézményenként átlagban 60–70 dokumentum megvásárlására biztosítanak majd fedezetet.

XII. Anyakönyvi másodpéldányok kezelése

Az utólagos bejegyzéseknek az anyakönyvi másodpéldányokban történő beírása — mennyiségileg pontosan nem tervezhető — kötelező közigazgatási feladatként hárul a megyei levéltárakra, amelyet a legtöbb tagintézmény rossz személyi ellátottsága ellenére a korábbi évekhez hasonlóan 2013-ban is törekszik naprakészen ellátni, azaz a tárgyévben beérkező utólagos bejegyzéseket december 31-ig rögzíteni az őrizetükben lévő anyakönyvekbe. A 2012-es év adatait alapul véve ez közel 130 000 bejegyzést jelent majd. Ebben az esztendőben is többlet feladatot fog jelenteni a levéltárak számára ezen a téren a jogszabályi kötelezettségüket hibásan, késedelmesen vagy egyáltalán nem teljesítő anyakönyvi hivatalok — esetenként többszöri — felszólítása.

XIII. Nemzetközi kapcsolatok

1. Az Országos Levéltár nemzetközi kapcsolatai

Az intézmény középtávú szakmai terve szerint az intézmény nemzetközi kapcsolatainak prioritásai a következők:

1. EC szervezetek (EBNA, EAG, DLM)
2. finanszírozást jelentő projektek (Enarc, APEX, további pályázatok előkészítése, kétoldalú együttműködések)
3. Hungarika feltárás (ld. 5.1.5)
4. ingyenes rendezvények (IIAS)
5. ICA rendezvények (cél: disszemináció, partnerkeresés)
6. kétoldalú kapcsolatok (tapasztalatcsere, konferenciák, fogadás, kiállítások cél: a. közép-európa irat és segédletek cél: b. Európa disszemináció és partnerkeresés)

EC szervezetek (EBNA, EAG, DLM)

A MNL-t az EBNA munkájában 2013-ban dr. Mikó Zsuzsanna főigazgató, az EAG és a DLM Forum munkájában Szatucsek Zoltán főosztályvezető képviseli. A DLM Forum két pályázat benyújtását tervezi az CIP ICT PSP programra és az FP7 kutatás-fejlesztési program 11. pályázati felhívására.

27th European Board of National Archivists Conference., 14. European Archives Group Meeting, DLM Forum Executive Committee Meeting. Dublin, 2013. április 20. dr. Mikó Zsuzsanna, Szatucsek Zoltán

28th European Board of National Archivists Conference, 15. European Archives Group Meeting. Vilnius 2013. október 16-18. dr. Mikó Zsuzsanna, Szatucsek Zoltán

DLM Forum Members Meeting and Annual General Meeting. Dublin, 2013. június 24-25. Szatucsek Zoltán

DLM Forum Members Meeting and Annual General Meeting. Vilnius, 2013. október 16-18. Szatucsek Zoltán

DLM Forum Executive Committee Meetings. március, szeptember, december. Szatucsek Zoltán

European Heads of Conservation Meeting, Bedford Tower, Dublin Castle, Dublin, 2013. április 4. Szlabey Dorottya

Nemzetközi projektekben való részvétel

Az MNL két, közvetlen EU finanszírozású projektben vesz részt. A 2011-2015 között tartó ENARC projekt célja az ICARUS hálózat nemzetközi kapcsolatainak elmélyítése mellett a digitális projektben való együttműködés, különösen a középkori oklevelek, újkori címereslevelek, anyakönyvek és térképek vonatkozásában. Az ICAR-US magyar nemzeti képviselője 2014-ig Reisz T. Csaba, a félévente tartott ülések költségeit a projekt pénzügyi támogatása biztosítja. Az ülések helyszíne és időpontjai:

ICAR-US biannual meeting, Dublin, 2013. június 25-26.

ICAR-US biannual meeting, November.

A másik projekt, a 2012. március 1-jén megkezdődött az APEX, az Európai Levéltári Portál továbbfejlesztését tűzte ki célul. Az európai nemzeti levéltárakat, az ICARUS-t és az EUROPEANA-t tömörítő konzorcium célja, hogy a levéltári kincsekhez egy közös európai portálon keresztül biztosítson hozzáférést. Emellett fontos törekvése az Europeana portál gazdagítása is. Az APEX az Europeana levéltári szakterületért felelős aggregátora, és - az Europeana-val szorosan együttműködve - aktívan részt vesz abban a munkában, amely a levéltárak által feltöltött, úgynevezett metaadatok formátumának kölcsönös átjárhatóságát biztosítja; emellett ajánlást tesz a levéltári adatállomány jogkezelésével kapcsolatban. Az APEX projekttervében az előbb felsoroltak mellett nemcsak a meglévő portál infrastrukturális fejlesztése szerepel, hanem olyan új szoftver-eszközök, funkciók, valamint szabványok kifejlesztése is, amelyek megkönnyítik a levéltári adatok és adatállomány egységes leírását, adatszerését és közös internetes publikálását. A Web 2.0 technológia alkalmazásával lehetőség nyílik a felület interaktívabbá tételére (fórum létrehozása, megjelenés a szociális média felületén, például:

Wikipedia, Facebook, Twitter, Youtube), így a meglévő alkalmazások fejlesztésével a portál a munka előrehaladtával egyre felhasználóbarátabbá válhat.

Az APEX konzorcium az Európai Unió Versenyképességi és Innovációs Keretprogram (CIP - Competitiveness and Innovation Framework Programme) alprogramjának az Infokommunikációs Technológiák Közösségtámogató Programja (Information Communication Technologies Policy Support Programme, ICT PSP) keretében meghirdetett Europeana - Tartalomépítés (Aggregating content in Europeana) pályázati felhívására nyújtott be nyertes projektjavaslatot. A projekt megvalósítási ideje 36 hónap, amelyre az EU a Legjobb Gyakorlati Hálózatok (Best Practice Network) finanszírozási formában nyújt támogatást (a közvetlen költségekre a támogatás mértéke: 80%).

2013-ban a projekt két jelentős mérföldköve a portál és az alkalmazások két kiadása (release) illetve a projekt első konferenciája június végén Dublinban.

Az intézmény munkatársai részt vesznek a fejlesztést végző WP4, 5, 6 munkacsoportokban, a WP7 Közzététel és Oktatás (Dissemination & Training) csoport munkájában, valamint a fenntarthatósággal foglalkozó WP8 munkacsoport munkájában, ellátják Magyarország országmenedzseri feladatait.

Az ülések helyszíne és időpontjai:

ApeX Conference, Dublin, 2013. június 26-28.

További projektek előkészítése

WWI projekt

Az ICARUS és a Bolgár Levéltári Igazgatóság kezdeményezésére aktívan részt vettünk az I. világháború 100 éves centenáriuma való megemlékezéssel kapcsolatos uniós pályázat előkészítésében, jelenleg várjuk az eredményt. A pályázattal kapcsolatban várhatóan két alkalommal kerül sor külföldi utazásra.

ICT PSP, FP7C11

Annak érdekében, hogy a MOL közvetlen EU finanszírozású projektekben is sikerrel vegyen részt szakértőként részt vettünk az Európai Unió Versenyképességi és Innovációs Keretprogram (CIP -Competitiveness and Innovation Framework Programme) alprogramjának az Infokommunikációs Technológiák Közösségtámogató Programja (Information Communication Technologies Policy Support Programme, ICT PSP) 2013. évi felhívásának előkészítésében. A benyújtandó pályázat előkészítésére alkalmas konzorcium összeállítása és a pályázat megírásában való részvétel 2013. évi feladat.

Szakmai egyeztetésre kerül sor az adatbázisok archiválásával kapcsolatban és ICT/PSP pályázat előkészítése az iratkezelő rendszerek archiválása tárgyában Bernben 2013. februárban.

Nemzetközi Levéltári Tanács (ICA)

Az elmúlt években a pénzügyi fedezet hiánya miatt az Országos Levéltár nem tudott részt venni az ICA munkájában. Mind a levéltárak egyetemes deklarációjának továbbfejlesztésére alakult munkacsoport, mind az európai adatvédelmi szabályozás tekintetében fontos a Tanács

munkájában való részvétel. Mind a tagság, mind a részvétel során azonban az MNL-nek mérlegelnie kell a ráfordítások megtérülését.

Nemzetközi Levéltári Tanács éves konferenciája, Brüsszel, 2013. november 20-24. később kijelölésre kerülő résztvevő

Kétoldalú nemzetközi kapcsolatok

- 1) Kétoldalú együttműködés megállapodás aláírását tervezik a Bolgár Levéltári Igazgatósággal. 2012. október 22-én magyar részről dr. Mikó Zsuzsanna a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, bolgár részről Rumyana Atanassova a Bolgár Levéltári Igazgatóság főigazgató-helyettese együttműködési megállapodást írt alá, Klein András szófiai magyar nagykövet jelenlétében. A megállapodás végrehajtásával kapcsolatos egyeztetésre és a további együttműködés lehetőségének megvitatására az MNL a bolgár állami levéltár vezetőinek meghívását tervezi 2013 tavaszán.
- 2) A Trieszt-Maribori Nemzetközi Levéltártudományi Intézet (International Institute for Archival Science of Trieste and Maribor, IIAS) a maribori levéltári iskola továbbfejlesztésével jött létre 1992-ben. A Magyar Országos Levéltárat korábban Ress Imre képvislte, de a levéltárból való távozása után hamarosan e megbízatásról lemondott, azóta senki nem képviselte az intézményt az intézetnél. 2011 tavaszán Peter Klasinc arra kérte a MOL vezetését, hogy egyrészt intézményi képviselőt, másrészt az őszi levéltári iskolába hallgatót delegáljon. Ennek a felkérésnek eleget téve, 2013-tól az MNL képviselőjében Reisz T. Csaba c. főigazgatót kívánják képviselőként az intézethez küldeni, aki 2013 októberében a levéltár elmúlt évekbeli közművelődési tevékenységéről tart összefoglalót. Az őszi levéltári iskola hallgatójaként Kenyő Ildikó vesz részt a képzésben.

Egyéb feladatok

Az elektronikus levéltári rendszer keretében bevezetésre kerülő SDB alkalmazás felhasználói csoportja az alkalmazás továbbfejlesztésének érdekében eszmecserét tart az alkalmazás felhasználásának tapasztalatairól és a továbbfejlesztés legsürgősebb feladatairól.

Tessella User Group Meeting. Tallin. 2013. június.

Tessella User Group Meeting. 2013. december.

Állományvédelmi szakmai gyakorlatot tervezünk állományvédelmi munkatársunk (Sallai Katalin) részvételével egy spanyolországi közintézményben.

2. A megyei tagintézmények nemzetközi kapcsolatai

Informális kapcsolatok

A megyei levéltárak döntő többsége rendelkezik ilyen jellegű kapcsolatokkal, amelyeket külföldi levéltárakkal, társintézményekkel, szakmai szervezetekkel építettek ki. Ezek jobbára nem hivatalos partnerségi kapcsolatok, hanem személyes szimpátia mozgatta önszerveződések.

A Bács–Kiskun megyei taglevéltár a vajdasági levéltárakkal (Zenta, Pancsova) kívánja fenntartani hosszú évekre visszatekintő jó viszonyát. A Jász–Nagykun–Szolnok megyei taglevéltár a nagybányai levéltárral alakított ki igen jó kapcsolatot, s a tervek szerint 2013-ban szakmai

alapú kooperáció is megvalósulhat. Ugyanakkor a célok között szerepel a külhoni szakmai rendezvények látogatása is. A Baranya megyei tagintézmény külkapcsolati tevékenységének fókuszában az ausztriai, németországi, horvátországi, szerbiai és boszniai levéltárakkal és történeti intézetekkel folytatott szakmai munka fejlesztése áll. Az MNL Győr–Moson–Sopron Megyei Győri Levéltár tervei között szerepel, hogy a közeljövőben is fenntartsa korábban kiépített kapcsolatrendszerét a révkomáromi levéltárral.

Konferenciák lebonyolítása, tudományos előadások

A Békés és Csongrád megyei taglevéltárak „Román-magyar együttélés” címmel nemzetközi konferencia lebonyolítását tervezik ebben az esztendőben. A Békés megyei tagintézmény továbbá konferenciát szentelne Harruckern János báró munkásságának. A tervek szerint az esemény programjának összeállításában Alsó-Ausztria is közreműködne.

Az MNL Csongrád Megyei Levéltár doktorandusz konferencia szervezését és lebonyolítását tűzte napirendre. A Magyarország és Románia helye a lengyel külpolitikában 1918–1922 között címmel megrendezésre kerülő tudományos fórumon fiatal román, lengyel és magyar doktorjelöltek számolhatnak be kutatási eredményeikről.

Az MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár előadói helyre is számot tart a Pozsonyi Állami Levéltár Vágsellyei Fióklevéltárának nemzetközi konferenciáján.

A Somogy és Vas megyei taglevéltárak lehetőségeikhez mérten részt vennének a Mogensdorf Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpózium megrendezésében. Vas megye továbbá képviseltetné magát „Az első világháború politikai, gazdasági és társadalmi hatása Kelet-Ausztriára és Nyugat-Magyarországra” címmel megrendezendő 33. Szalónaki Beszélgetéseken.

A Komárom–Esztergom megyei tagintézmény szakmai napját az Észak-Komáromi Levéltárral együttműködve kívánja megrendezni.

Szakmai együttműködés, digitalizálás, adatbázisépítés nemzetközi kapcsolatok keretein belül a megyei tagintézményekben

Somogy megye kiváló szakmai együttműködést alakított ki a rijekai levéltárral, ahol végzi a magyar nyelvű iratanyag feldolgozását. Ez a munka várhatóan idén is tovább folyik majd.

A Soproni Levéltár és az Institut für Ost-und Südostforschung együttműködési megállapodásának köszönhetően megkezdődik az unikumnak számító, német nyelvű soproni sajtógyűjtemény digitalizálása. E munka jelentősége a gyűjtemény biztonságos megőrzésén túl abban van, hogy ezáltal az anyag egy nemzetközi adatbázis részét képezné, s így a levéltár is a nemzetközi tudományos-szakmai vérkeringés szerves alkotóelemévé válhat.

Az MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltár szeretné fenntartani szakmai együttműködését a Szatmárnémeti Levéltárral, amely elsősorban kutatási ügyekhez, kutatókhoz és ügyfelekhez kötődik.

Hungarica-kutatás a megyei tagintézményekben

Az MNL Hajdú–Bihar Megyei Levéltár egy határon átnyúló pályázat keretében vesz részt abban a Hungarica-kutatásban, amelynek célja a Romániában lévő magyar nyelvű és vonat-

kozású fondok feltárása. A munka természetesen érinti a határ mentén fekvő levéltárakat, így Csongrád és Szabolcs–Szatmár–Bereg megyét is. Amennyiben rendelkezésre állnak pályázati források, úgy Nógrád megye is megkezdene a Nogradica- kutatásokat.

Az MNL Veszprém Megyei Levéltár a 2013. évre azt a feladatot jelölte meg, hogy feltárja az Esterházy-családra vonatkozó pozsonyi iratanyagot, illetve, hogy azt mutatókkal, jegyzékkel lássa el.

Közművelődési tevékenység (kiállítások, kiadványok) a megyei tagintézményekben

A Csongrád megyei tagintézmény folytatni kívánja immár tradicionálisnak tekinthető kiadványi munkáját, amelyet a Zentai Történelmi Levéltárral karöltve végez. A tervek szerint idén megjelenhet a „Titói Jugoszlávia levéltári forrásaiból” című sorozatuk újabb kötete. Továbbá 2013-ban egy olyan kétnyelvű, Teleki Pál miniszterelnökségének szentelt vándorkiállítás megvalósulása lesz soron, amely a tervek szerint eljut majd a Vajdaság, Erdély és Lengyelország nagyobb településeire. Emellett a „Tisza, föld, ember” címmel kiírt, határon átnyúló szerb–magyar közös pályázat keretében elkészült bilingvis turisztikai kiállítás is bemutatásra kerül a Vajdaság több pontján.

A Hajdú–Bihar megyei tagintézmény három olyan kész kiállítással („Bihar–Bihor gazdaság- és társadalomtörténete, építészeti öröksége a 16–17. században”, „Armales Transylvanorum”, „Bocskai oklevelek a Hajdú–Bihar Megyei Levéltárban”) rendelkezik, amelyeket a határokon túl is vándoroltatni kíván.

A 2013. évben Zala megye lesz a házigazdája a Maribori Területi Levéltárral közösen, június végén megrendezendő 23. nemzetközi ifjúsági levéltári kutatótábornak.

XIV. Vezetés, ügyvitel, képzés, továbbképzés

1. Vezetés

Az MNL megyei tagintézményei a 2013. év kiemelt feladataként kezelik az integrációból adódó feladatok elvégzését, így elsősorban az MNL SZMSZ-éhez igazodó ügyrendek kialakítását. Az ügyrendek elfogadását követően fontos az egyes munkatársak feladatainak konkrét meghatározása, azok ellenőrzése és értékelése, hiszen a hatékony munkavégzés megkerülhetetlen pontja az állandó visszacsatolás, a jó kommunikáció, ennek megfelelően a különböző szintű értekezletek – vezetői és munkaértekezletek – tartása. Hasonlóképp komoly feladatot jelent az új, egységes szempontok alapján megírandó szabályzatok elkészítése is. Mindemellett továbbra is fontos a közművelődési és tudományos feladatok ellátása, a helyi kulturális, szakmai életben való aktív részvétel.

2. Ügyvitel

Az ügyvitelt érintően az eddigiekhez képest változás az MNL egységes iktatási rendszerének bevezetéséig sehol sem várható, mindenütt a meglévő iktatási módokat alkalmazzák. Ez több helyen még papíralapú iktatást jelent. Vannak azonban levéltárak, ahol a korábbi fenntartó által finanszírozott (Békés – GovSys), vagy annak szervezője által működtetett (Zala – „Irka” iratkezelési rendszer) programokat használnak.

3 Képzés, továbbképzés

Minden tagintézmény a rendelkezésére álló lehetőségek és feltételek mellett szorgalmazza a munkatársainak folyamatos szakmai fejlődést biztosító tanulást. Kiemelt cél a tudományos fokozattal rendelkezők számának növelése (2013-ban 3 PhD fokozat megszerzése várható), de emellett többen vesznek részt különféle egyetemi és főiskolai képzésben is. A hagyományosnak mondható történelem szak mellett van, aki jogi karon tanul, de közgazdász szakon gazdálkodás és menedzsment szakirányú, illetve mérnöktanári tanulmányokat folytató kollégák is vannak. A levéltárosok szerényebb keretek között a felsőoktatás munkájában is részt vesznek: ebben az évben 10 fő 690 órát fog tartani.

Az MNL OL TÁMOP 3.2.12-12/1. számú pályázaton 2013. január 1.- 2015. március 31. közötti 27 hónapos időszakra 28,229 millió forint pályázati pénzt nyert az intézményben dolgozók továbbképzése érdekében. A képzésben 73 munkatárs érintett.

Három — a Nógrád, a Szabolcs–Szatmár–Bereg és a Veszprém – megyei taglevéltár munkatársai számára az elkövetkezendő időszakban pályázatokon nyert pénzösszeg biztosít lehetőséget a tanulásra. Nógrádban TÁMOP 3.2.12-12/1. számú pályázaton nyert 10 355 948 Ft keretében 2013. január 1-jétől 27 hónapon át a levéltár minden 55 év alatti munkatársa vesz részt valamilyen képzésben, míg Veszprém megyében 7,5 millió Ft-ot használhatnak fel 3 év alatt, itt a képzésben 19 fő vesz részt, illetve Szabolcs–Szatmár–Beregben is a szerződés érvénybe lépését követően megkezdődik a pályázati ütemterv szerinti továbbképzés.

A kulturális szakemberek kötelező hétévenkénti továbbképzése a legtöbb helyen anyagi fedezet hiányában szünetel. Komárom–Esztergom megyében rendelkeznek hétéves továbbképzési programmal, amelynek keretében évente 1 fő beiskolázására nyílik lehetőség. Vas megyében 1–1 fő belső ellenőri, illetve mérlegképes könyvelői tanfolyamra jár, továbbá Jász–Nagykun–Szolnok megyében van 1 költségvetési szakirányú felsőfokú tanfolyamon résztvevő személy.

Támogatandó továbbá, hogy a kollégák mind nagyobb számban vegyenek részt az oktatási rendszeren kívüli továbbképzéseken, így a különböző szakmai szervezetek által szervezett, illetve az országos és regionális szakmai konferenciákon egyaránt.

Budapest, 2013. február 28.

Dr. Mikó Zsuzsanna
főigazgató